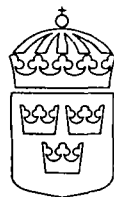

Regeringens proposition

1991/92:84

om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i
arbetstvister m.m.

Prop.
1991/92:84

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 19 december 1991.

På regeringens vägnar

Carl Bildt

Börje Hörnlund

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen behandlas vissa förslag till ändringar i de regler som gäller för rättegången i arbetstvister. Förslagen läggs fram mot bakgrund av den svåra arbetssituation som arbetsdomstolen under en rad år befunnit sig i. De syftar främst till att förenkla domstolens målhantering och att anpassa reglerna för rättegången i arbetstvister till vad som enligt rättegångsbalken numera gäller för tvister i allmänhet.

Förslagen innebär i huvudsak följande. Ordförandens behörighet att ensam på arbetsdomstolens vägnar vidta åtgärder vidgas. Rätten att delegera viss handläggning under förberedelsen till annan lagfaren tjänsteman vid domstolen utsträcks. Vissa hyresmål och s.k. uppfinnarmål förs bort från arbetstvistlagens område. Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO) får rätt att föreslå en ledamot i arbetsdomstolen, liksom ersättare för denne.

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i
arbetstvister

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 1 och 3 §§, 3 kap. 1, 3 och 7-9 §§ samt 4 kap. 3, 8 – 10 och 14 §§ lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §

Arbetsdomstolen skall som första domstol *upptaga* och avgöra tvist som *väckes* av arbetsgivar- eller arbetstagarorganisation eller av arbetsgivare som själv slutit kollektivavtal, om målet gäller

1. tvist om kollektivavtal eller annan arbetstvist som avses i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet,

2. arbetstvist i övrigt under förutsättning att kollektivavtal gäller mellan parterna eller att enskild arbetstagare som *beröres* av tvisten *sysselsättes* i arbete som avses med kollektivavtal vilket arbetsgivaren är bunden av.

Arbetsdomstolen är behörig domstol enligt första stycket även när kollektivavtal tillfälligt *icke* gäller.

Gemensamt med arbetstvist enligt första eller andra stycket får handläggas även annan arbetstvist mellan samma eller olika parter, om domstolen med hänsyn till utredningen och övriga omständigheter finner sådan handläggning lämplig. När *skäl därtill föreligger*, kan domstolen åter särskilja målen.

Arbetsdomstolen skall som första domstol *uppta* och avgöra tvist som *väcks* av arbetsgivar- eller arbetstagarorganisation eller av arbetsgivare som själv slutit kollektivavtal, om målet gäller

1. tvist om kollektivavtal eller annan arbetstvist som avses i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet,

2. arbetstvist i övrigt under förutsättning att kollektivavtal gäller mellan parterna eller att enskild arbetstagare som *berörs* av tvisten *sysselsätts* i arbete som avses med kollektivavtal vilket arbetsgivaren är bunden av.

Arbetsdomstolen är behörig domstol enligt första stycket även när kollektivavtal tillfälligt *inte* gäller.

Gemensamt med arbetstvist enligt första eller andra stycket får handläggas även annan arbetstvist mellan samma eller olika parter, om domstolen med hänsyn till utredningen och övriga omständigheter finner sådan handläggning lämplig. När *det föreligger skäl*, kan domstolen åter särskilja målen.

Arbetsdomstolen är alltid behörig att som första domstol uppta och avgöra tvist om stridsåtgärd som avses i 41 § lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet.

3 §²

Arbetsdomstolen är överrätt i mål som enligt 2 § upptagits vid tingsrätt och därifrån *fullföljes*.

Arbetsdomstolen är överrätt i mål som enligt 2 § upptagits vid tingsrätt och därifrån *fullföljs*.

¹Lagen omtryckt 1977:530.

²Senaste lydelse 1988:1456.

Att i arbetsdomstolen talan i visst fall kan föras mot beslut, som meddelats av annan myndighet än tingsrätt, föreskrivs i 12 kap. 70 och 71 §§ jordabalken och i lagen (1969:93) om begränsning av samhällsstöd vid arbetskonflikt.

Arbetsdomstolen prövar besvär över domvilla i fråga om tingsrätts avgörande i mål som avses i 2 § och i fråga om de avgöranden av annan myndighet som avses i andra stycket. Frågor om resning och återställande av försutten tid beträffande sådana avgöranden prövas av högsta domstolen.

3 kap.

1 §³

Arbetsdomstolen består av högst tre ordförande, högst fyra vice ordförande samt *sexton* andra ledamöter.

Ledamot skall vara svensk medborgare och får ej vara underårig eller i konkurstillstånd eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken. Innan ledamot tar säte i arbetsdomstolen, skall han ha avlagt domared.

För annan ledamot än ordförande skall finnas högst tre ersättare. Vad i denna lag sägs om ledamot gäller även ersättare, om ej annat särskilt anges.

Ledamöter och ersättare förordnas av regeringen för tre år.

3 §

Av övriga *tretton* ledamöter utses fyra efter förslag av Svenska arbetsgivareföreningen, en efter förslag av Svenska kommunförbundet, en efter förslag av Landstingsförbundet, en såsom representant för staten som arbetsgivare, fyra efter förslag av Landsorganisationen i Sverige, två efter förslag av Tjänstemännens Centralorganisation.

Vad i första stycket sägs om utseende av ledamot äger motsvarande tillämpning på utseende av ersättare för sådan ledamot. *Av ersättarna för de ledamöter som utses efter förslag av Tjänstemännens centralorganisation skall dock två utses efter förslag av Centralorganisationen SACO/ISR.*

Förslag till ledamöter och ersättare skall *upptaga* minst dubbelt så många personer som de som skall utses med ledning av förslaget. Har sådant förslag ej avgetts, förordnar re-

Att i arbetsdomstolen talan i visst fall kan föras mot beslut, som meddelats av annan myndighet än tingsrätt, föreskrivs i lagen (1969:93) om begränsning av samhällsstöd vid arbetskonflikt.

Arbetsdomstolen består av högst tre ordförande, högst fyra vice ordförande samt *sjutton* andra ledamöter.

Av övriga *sjorton* ledamöter utses fyra efter förslag av Svenska arbetsgivareföreningen, en efter förslag av Svenska kommunförbundet, en efter förslag av Landstingsförbundet, en såsom representant för staten som arbetsgivare, fyra efter förslag av Landsorganisationen i Sverige, två efter förslag av Tjänstemännens centralorganisation *och en efter förslag av Sveriges Akademikers Centralorganisation.*

Vad *som* i första stycket sägs om utseende av ledamot äger motsvarande tillämpning på utseende av ersättare för sådan ledamot.

Förslag till ledamöter och ersättare skall *uppta* minst dubbelt så många personer som de som skall utses med ledning av förslaget. Har sådant förslag ej avgetts, förordnar re-

³Senaste lydelse 1988:1289.

geringen ändå ledamöter och ersät-
tare till föreskrivet antal.

geringen ändå ledamöter och ersät-
tare till föreskrivet antal.

7 §⁴

Ordförande får ensam på arbets-
domstolens vägnar *företaga* förbere-
dande *åtgärd* samt meddela beslut
om avskrivning *av mål*.

Ordförande får ensam på arbets-
domstolens vägnar *företa* förbere-
dande *åtgärder* samt

1. meddela beslut om avskrivning,
2. pröva yrkande om kvarstad,
3. meddela beslut om avvissande
av mål, om det är uppenbart att rät-
tegångshinder föreligger,
4. *avvisa bevisning enligt 35 kap.
7 § rättegångsbalken,*
5. *avvisa ny omständighet eller nytt
bevis enligt 50 kap. 25 § tredje stycket
rättegångsbalken,*
6. *hänvisa mål till behörig tingsrätt
enligt 2 kap. 6 § första stycket,*
7. meddela tredsdom,
8. meddela dom över yrkande
som har medgivits eller eftergivits,
9. stadfästa förlikning,
10. *utdöma vite som har förelagts
part eller någon annan i rättegång.*

*Under förberedelse som avses i 4
kap. 9 § får ordföranden även*

1. pröva yrkande om kvarstad,
2. meddela beslut om avvissande
av mål, om det är uppenbart att rät-
tegångshinder föreligger,
3. meddela tredsdom,
4. meddela dom över yrkande
som har medgivits eller eftergivits,
5. stadfästa förlikning.

8 §

Handläggning som avses i 7 §
första stycket kan enligt ordförandes
uppdrag också *ombesörjas* av annan
lagfaren tjänsteman vid domstolen,
vilken förordnats därtill av domsto-
len.

*Förberedande åtgärder och sådan
handläggning* som avses i 7 § 1 kan
enligt ordförandes uppdrag också *ut-
föras* av annan lagfaren tjänsteman
vid domstolen, vilken förordnats
därtill av domstolen.

*Därutöver kan även handläggning
som avses i 7 § 6-10 enligt ordföran-
des uppdrag utföras av sådan annan
lagfaren tjänsteman vid domstolen,
som efter att ha vunnit tillräcklig erfa-
renhet förordnats därtill av domsto-
len.*

⁴ Senaste lydelse 1981:831.

9 §

Finner arbetsdomstolen vid överläggning till dom eller beslut den rådande meningen avvika från rättsgrundsats eller lagtolkning som den senast antagit, kan domstolen i den sammansättning som föreskrives i 6 § första stycket förordna att målet eller viss i målet uppkommen rättsfråga skall avgöras av domstolen i dess helhet.

När mål eller viss däri uppkommen fråga avgöres av arbetsdomstolen i dess helhet, skall alla ledamöter eller ersättare för dem *deltaga* i avgörandet. *Av de ledamöter eller ersättare som har utsetts efter förslag av Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet deltagar dock endast en.*

När mål eller viss däri uppkommen fråga *avgörs* av arbetsdomstolen i dess helhet, skall alla ledamöter eller ersättare för dem *delta* i avgörandet.

Avgörande som avses i andra stycket kan fattas utan huvudförhandling.

4 kap.

3 §

Dom får grundas endast på vad som förekommit vid huvudförhandling inför arbetsdomstolen och vad handlingarna i målet innehåller. Avgöres mål utan huvudförhandling, grundas domen på vad handlingarna innehåller och vad som eljest har förekommit i målet.

Dom skall meddelas så snart det kan ske. Den skall underskrivas av dem som deltagit i avgörandet. *Avskrift* av domen skall utsändas till parterna samma dag som domen meddelas.

Vad som i första *och andra styckena* föreskrivits om dom *äger motsvarande tillämpning på* slutligt beslut.

Dom skall meddelas så snart det kan ske. Den skall underskrivas av dem som deltagit i avgörandet. *Kopia* av domen skall utsändas till parterna samma dag som domen meddelas.

Vad som i första *stycket* föreskrivits om dom *gäller också* slutligt beslut.

8 §

Den som vill väcka talan vid arbetsdomstolen skall hos domstolen göra skriftlig ansökan om stämning på motparten.

I stämningsansökan skall käranden uppge vad han yrkar samt de omständigheter som han åberopar till stöd för yrkandet. Käranden skall även uppge de skriftliga bevis som han åberopar. Av ansökan skall framgå de omständigheter som gör domstolen behörig. Ansökan bör åtföljas av de skriftliga bevis som käranden innehar. Ansökan skall vara undertecknad av käranden eller hans ombud.

Förekommer *ej* anledning att avvisa ansökan, skall domstolen utfärda stämning på svaranden att svara på käromålet.

Förekommer *inte* anledning att avvisa ansökan, skall domstolen utfärda stämning på svaranden att svara på käromålet. *Svaranden får föreläggas att skriftligen avge svaromål enligt 42 kap. 7 § rättegångsbalken vid påföljd att tredskodom annars kan komma att meddelas mot honom.*

9 §

Utfärdas stämning, skall förberedelse i målet äga rum. *Arbetsdomstolen bestämmer efter omständigheterna, i vilken mån förberedelsen skall vara muntlig eller skriftlig.*

Utfärdas stämning, skall förberedelse i målet äga rum.

Till muntlig förberedelse skall part och ställföreträdare för part kallas att infinna sig personligen, om det kan antagas att förberedelsen därigenom främjas. Skall personlig inställelse ske, kan domstolen förelägga vite.

Uteblir båda parterna eller en av dem från sammanträde för muntlig förberedelse gäller vad som föreskrives i 44 kap. 1 och 2 §§ rättegångsbalken. Finner domstolen med hänsyn till tvistens art eller andra omständigheter i målet att yrkande om tredskodom *ej* bör bifallas, skall domstolen *på den tillstådeskomne partens yrkande* i stället vidtaga åtgärder för fortsatt förberedelse, om detta kan antagas vara till gagn för utredningen, eller utsätta målet till huvudförhandling. *Framställs ej sådant yrkande av parten, skall målet avskrivas. Erinran om att målet kan avgöras genom tredskodom skall intagas i kallelsen till sammanträdet, om domstolen finner att sådan påföljd för utevaro kan komma i fråga.*

Uteblir båda parterna eller en av dem från sammanträde för muntlig förberedelse *eller underlåter svaranden att följa föreläggande att skriftligen avge svaromål vid påföljd att tredskodom annars kan komma att meddelas mot honom* gäller vad som föreskrivs i 44 kap. 1, 2 och 7 a §§ rättegångsbalken. Finner domstolen med hänsyn till tvistens art eller andra omständigheter i målet att yrkande om tredskodom *inte* bör meddelas, skall domstolen *om den andre parten yrkar det* i stället vidta åtgärder för fortsatt förberedelse, om detta kan antas vara till gagn för utredningen, eller sätta ut målet till huvudförhandling. *Framställs inte sådant yrkande av parten, skall målet avskrivas.*

Underlåter svaranden vid skriftlig förberedelse att *inkomma* med svaromål, *utsättes* målet till huvudförhandling, om *icke* fortsatt förberedelse kan antagas vara till gagn för målets utredning.

Underlåter svaranden vid skriftlig förberedelse att *komma in* med svaromål, *och har inte föreläggande som avses i andra stycket meddelats honom, sätts* målet ut till huvudförhandling, om *inte* fortsatt förberedelse kan antas vara till gagn för målets utredning.

10 §

Sedan förberedelsen avslutats,

Sedan förberedelsen avslutats,

skall arbetsdomstolen *företaga* målet till avgörande så snart det kan ske.

Mål *avgöres* efter huvudförhandling. Domstolen får dock avskriva eller avvisa mål, meddela tredsdom och dom över yrkande, som medgivits eller eftergivits, samt stadfästa förlikning utan att hålla huvudförhandling.

Domstolen får även i annat fall än som avses i andra stycket *företaga* mål till avgörande utan huvudförhandling, om part begär det och domstolen med hänsyn till tvistens art och övriga omständigheter finner det lämpligt. Mot parts bestridande får mål dock *icke utan synnerliga skäl* avgöras i denna ordning.

skall arbetsdomstolen *företa* målet till avgörande så snart det kan ske.

Mål *avgörs* efter huvudförhandling. Domstolen får dock avskriva eller avvisa mål, meddela tredsdom och dom över yrkande, som medgivits eller eftergivits, samt stadfästa förlikning utan att hålla huvudförhandling.

Domstolen får även i annat fall än som avses i andra stycket *företa* mål till avgörande utan huvudförhandling, om part begär det och domstolen med hänsyn till tvistens art och övriga omständigheter finner det lämpligt. Mot parts bestridande får mål dock *inte* avgöras i denna ordning.

14 §

Avvisas ej den fullföljda talan, förordnar arbetsdomstolen om de åtgärder som behövs för målets beredande.

I mål som fullföljes genom vad skall vadesvaranden föreläggas att inkomma med skriftligt genmäle. I mål som fullföljes genom besvär skall motparten, om anledning finns att höra honom över besvären, föreläggas att inkomma med skriftlig förklaring. Utan att motparten lämnats tillfälle att förklara sig får ändring ej göras i tingsrättens beslut, såvitt angår hans rätt.

Har tingsrätten avslagit yrkande om förordnande för tiden intill dess lagakraftätagande dom eller beslut föreligger i målet, kan arbetsdomstolen omedelbart meddela sådant förordnande att gälla till dess annorlunda förordnas. Har tingsrätten bifallit yrkande som nu sagts, kan arbetsdomstolen omedelbart förordna att tingsrättens förordnande *ej* längre skall gälla.

Har tingsrätten avslagit yrkande om förordnande för tiden intill dess lagakraftätagande dom eller beslut föreligger i målet, kan arbetsdomstolen omedelbart meddela sådant förordnande att gälla till dess annorlunda förordnas. Har tingsrätten bifallit yrkande som nu sagts, kan arbetsdomstolen omedelbart förordna att tingsrättens förordnande *inte* längre skall gälla.

Denna lag träder i kraft, i fråga om 3 kap. 1, 3 och 9 §§ den 1 juli 1992, och i övrigt den 1 april 1992.

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1949:345) om rätten till
arbetstagares uppfinningar

Prop. 1991/92:84

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar skall införas en ny paragraf, 9 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

I mål om tillämpningen av denna lag är Stockholms tingsrätt behörig domstol. Vid prövningen av sådant mål skall tingsrätten och, om talan fullföljs, hovrätten ha den sammansättning som anges i 66 och 67 §§ patentlagen (1967:837).

Denna lag träder i kraft den 1 april 1992. Mål som före ikraftträdandet kommit in till arbetsdomstolen men ännu inte avgjorts handläggs enligt äldre föreskrifter.

Förslag till
Lag om ändring i jordabalken

Prop. 1991/92:84

Härigenom föreskrivs i fråga om jordabalken¹
dels att 12 kap. 72 § skall upphöra att gälla,
dels att 12 kap. 71 och 73 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 kap.

71 §²

Hyrestvister som inte enligt 69 § skall prövas av hyresnämnden skall, om de rörkollektivavtal eller tillämpning av ett sådant avtal i fall som avses i 67 § andra stycket, tas upp av arbetsdomstolen eller en tingsrätt enligt vad som föreskrivs i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister.

Ett överklagande som avses i 70 § tas upp av arbetsdomstolen, om saken rör kollektivavtal eller tillämpning av ett sådant avtal i fall som avses i 67 § andra stycket, och i annat fall av bostadsdomstolen. Besvärshandlingen skall ges in till hyresnämnden.

Ett överklagande som avses i 70 § tas upp av bostadsdomstolen. Besvärshandlingen skall ges in till hyresnämnden.

73 §³

I hyrestvister som avses i 49, 54 eller 55 b § och i mål om åtgärdsföreläggande enligt 16 § andra stycket eller om utdömande av vite enligt 62 § skall vardera parten svara för sin rättegångskostnad i bostadsdomstolen eller arbetsdomstolen, om inte annat följer av 18 kap. 6 § rättegångsbalken.

I hyrestvister som avses i 49, 54 eller 55 b § och i mål om åtgärdsföreläggande enligt 16 § andra stycket eller om utdömande av vite enligt 62 § skall vardera parten svara för sin rättegångskostnad i bostadsdomstolen, om inte annat följer av 18 kap. 6 § rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1992. Mål som före ikraftträdandet kommit in till arbetsdomstolen men ännu inte avgjorts handläggs enligt äldre föreskrifter.

¹ Balken omtryckt 1971:1209, 12 kap. omtryckt 1984:694.

² Senaste lydelse 1990:1127. Ändringen innebär bl.a. att första stycket upphävs.

³ Senaste lydelse 1988:408.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 19 december 1991.

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden B. Westerberg, Friggebo, Johansson, Laurén, Hörnlund, Olsson, Svensson, af Ugglas, Dinkelspiel, Thurdin, Hellsvik, Björck, Davidson, Könberg, Odell, Lundgren, Unckel, P. Westerberg, Ask

Föredragande: statsrådet Hörnlund

Proposition om ändringar i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister m.m.

1 Bakgrund

Rättegångsordningen för arbetstvister regleras sedan 1974 i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister (arbetstvistlagen eller LRA). Genom en hänvisning i denna lag gäller i tillämpliga delar rättegångsbalkens regler om rättegången i tvistemål, vari förlikning om saken är tillåten, i allt varom inte är särskilt föreskrivet i arbetstvistlagen.

Utvecklingen av måltillströmningen till arbetsdomstolen (AD) har under en följd av år varit sådan att domstolens resurser blivit synnerligen hårt ansträngda. Regeringen beslöt därför den 19 februari 1987 att tillkalla en särskild utredare för att se över rättegångsordningen för arbetstvister. Syftet med översynen var i första hand att undersöka hur arbetsdomstolens befattning med principiellt mindre viktiga mål kunde minskas och den särskilda sakkunskap som finns i domstolen i motsvarande mån bättre tas till vara. Utredaren skulle även i övrigt föreslå åtgärder som kunde underlätta och förenkla arbetsdomstolens arbete. Utredaren avgav i juni 1988 betänkandet (SOU 1988:30) Arbetsdomstolen. En sammanfattning av betänkandet bör fogas till protokollet i detta regeringsärende som *bilaga 1*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över de remissinstanser som avgett yttrande över betänkandet har upprättats och bör fogas till protokollet som *bilaga 2*. Remissyttrandena finns att tillgå i arbetsmarknadsdepartementet (dnr R 3679/88).

AD-utredningen övervägde frågan om någon målkategori lämpligen kunde föras över till prövning i tingsrätt. Utredningen fann att den grupp av mål som skulle kunna vara av intresse i ett sådant sammanhang var anställningsskyddsmålen. Andra grupper av mål som skulle kunna ge effekt på arbetsdomstolens arbetsbörda var kollektivavtalstvister och tvister rörande tillämpningen av medbestämmandelagen. Dessa senare målgrupper ansåg emellertid utredningen det uteslutet att kunna föra över för prövning i tingsrätt eftersom de är av så centralt intresse för arbetsmarknadens organisationer och har principiellt arbetsrättsligt intresse. Utredningen fann dock under sitt arbete att inte heller anställningsskyddsmålen borde särbehandlas på

detta sätt. Det främsta skälet för detta var att arbetsmarknadens organisationer och deras medlemmar ansåg det närmast självklart att en för den enskilde så betydelsefull tvist som en anställningsskyddstvist borde kunna hänskjutas direkt till arbetsdomstolen när den inte kunnat lösas genom förhandlingar.

Vid sidan av främst vissa här ej berörda förslag i syfte att minska arbetsdomstolens arbetsbörda blev utredningens huvudförslag att domstolen borde förstärkas med ytterligare en ordförande. Allmänt kan sägas att utredningens förslag fått stöd av en majoritet bland remissinstanserna. Arbetsdomstolen förordade dock i stället en ordning enligt vilken domstolen skulle vara första och enda domstol på den kollektiva arbetsrättens område, men enbart överinstans för tvister som gäller det enskilda anställningsavtalets rätt.

Det kan här anmärkas att AD-utredningen i januari 1988 lagt fram ett förslag till en provisorisk förstärkning av arbetsdomstolen i form av en heltidsanställd vice ordförande. En sådan förstärkning har också vidtagits. En vice ordförande tjänstgör alltså på heltid i arbetsdomstolen. Denne avlastar ordförandena genom att handlägga mål som tilldelas honom efter beslut av domstolens administrativa chef. I sådana mål går vice ordföranden in i ordförandens ställe dels i förekommande fall vid muntlig förberedelse, dels vid huvudförhandling.

Med anledning främst av arbetsdomstolens remissyttrande har arbetsmarknadsdepartementet med arbetsmarknadens parter tagit upp frågan om överförande av tvister om det enskilda anställningsavtalet till prövning i tingsrätt som första instans. Det har vid överläggningar med parterna visat sig att det finns ett starkt motstånd mot en sådan förändring.

Arbetsdomstolen har också kommit in med en promemoria med förslag till vissa åtgärder som enligt domstolens mening bör vidtas i avvaktan på att den större frågan om mer ingripande åtgärder för att minska domstolens arbetsbörda får sin lösning. Förslagen innebär bl.a. viss ökad behörighet för ordförandena att ensamma fatta beslut på domstolens vägnar samt ökat utrymme för sekreterarna att hantera förberedelse i målen. Promemorian har behandlats vid ett möte med arbetsmarknadens parter. Företrädare för statens arbetsgivarverk, Svenska arbetsgivareföreningen, Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation och Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO) tillstyrkte då arbetsdomstolens förslag.

Mot denna bakgrund anser jag att frågan om en förstärkning av arbetsdomstolen och om vilka målkategorier som bör kunna prövas av domstolen som första instans bör övervägas ytterligare. Jag är alltså inte nu beredd att ta ställning till AD-utredningens förslag i dessa delar, men avser att återkomma till dessa frågor i ett senare sammanhang. Redan nu bör emellertid vissa andra åtgärder i syfte att underlätta arbetsdomstolens målhantering vidtas. Jag avser då AD-utredningens övriga förslag och de åtgärder arbetsdomstolen själv tagit upp i den nämnda promemorian. Ett av dessa förslag bör emellertid också övervägas närmare och kommer alltså inte att tas upp här. Det gäller AD-utredningens förslag avseende handläggning av interimistiska yrkanden rörande parts bundenhet av fredsplikt.

Dessutom bör i detta sammanhang behandlas en fråga som Sveriges Akademikers Centralorganisation tidigare har väckt. SACO har i en skrivelse föreslagit att organisationen skall få rätt att föreslå en ledamot i arbetsdomstolen. Förslaget har föranlett ett författningsförslag som upprättats inom arbetsmarknadsdepartementet. Författningsförslaget, som har remissbehandlats, bör fogas till protokollet som *bilaga 3*. En förteckning över de remissinstanser som avgett yttrande över förslaget har upprättats och bör fogas till protokollet som *bilaga 4*. Remissyttrandena finns att tillgå i arbetsmarknadsdepartementet (dnr R 1464/82).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 5 december 1991 att inhämta lagrådets yttrande över förslag till ändringar i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister, lagen (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar och jordabalken. Förslagen har upprättats i arbetsmarknadsdepartementet. De förslag som har remitterats till lagrådet bör fogas till protokollet som *bilaga 5*.

Lagrådet har beträffande den i 3 kap. 7 § punkt 10 föreslagna bestämmelsen föreslagit lydelsen: "utdöma vite som har förelagts part eller någon annan i rättegång". I övrigt har lagrådet godtagit de föreslagna ändringarna. Lagrådets yttrande bör fogas till protokollet som *bilaga 6*. Jag behandlar lagrådets synpunkter under avsnitt 2.2 och i specialmotiveringen till 3 kap. 7 § arbetstvistlagen (avsnitt 5.1). Lagrådets synpunkter har också medfört vissa redaktionella ändringar.

2 Allmän motivering

2.1 Inledning

Handläggningen av målen i den dömande verksamheten sker i praktiken på tre "avdelningar", var och en ledd av en ordförande. Till sin hjälp skall varje ordförande i princip ha tre sekreterare. Vidare finns vid varje "avdelning" en byråassistent som sköter den praktiska hanteringen av akterna i målen, utfärdar kallelser och expedierar handlingar m.m.

Måltillströmningen till arbetsdomstolen visar sedan länge en långsiktig tendens att stadigt öka. Räknat per den 1 december 1991 hade antalet under året inkomna mål redan med stor marginal passerat antalet under år 1990 inkomna mål. Årets siffra torde bli den högsta sedan arbetstvistlagen trädde i kraft.

Ordförandena i domstolen (inklusive den heltidsanställda vice ordföranden) svarar i dag för praktiskt taget allt sådant förberedande av målen till slutligt avgörande, som äger rum vid sammanträde med parterna. Ett icke obetydligt antal mål är av mindre komplicerad beskaffenhet, men kan ändå kräva en avsevärd tidsinsats från ordförandenas sida bl.a. i samband med sammanträde för muntlig förberedelse. Ett sätt att förbättra domstolens arbetssituation vore att avlasta ordförandena en del av arbetet med sådana

icke alltför komplicerade mål. Detta kan ske genom att sekreterarnas behörighet att handlägga mål utvidgas så att de i lämplig omfattning kan från ordförandena överta uppgiften att förbereda mindre komplicerade mål för slutligt avgörande. En sådan utvidgning ställer givetvis krav på sekreterarnas kompetens.

Domstolen har på senare år haft svårigheter att rekrytera sekreterare. Mestadels har ordförandena inte haft vardera tre sekreterare till sin hjälp utan endast två eller en och en halv. Därtill kommer att den nya domarkarriären har lett till att sekreterarna, som hittills i regel varit hovrättsfiskaler, numera ofta kommit att tjänstgöra hos domstolen under en mycket kort tid. I fortsättningen måste domstolen söka rekrytera assessorer i hovrätt eller kammarrätt till sekreterartjänsterna. Det kan emellertid befaras att assessorer finner sekreterarnas nuvarande arbetsuppgifter alltför osjälvständiga i jämförelse med de domaruppgifter som de annars kan ägna sig åt.

Ett sätt att underlätta rekryteringen av goda jurister till sekreterartjänsterna är därför att ge dessa tjänster ett mera självständigt innehåll. Sekreterarna får därmed intressantare arbetsuppgifter och deras kompetens som jurister kan utnyttjas bättre. Samtidigt kan belastningen på ordförandena minska så att dessa kan ägna mera tid åt de krävande målen.

Det finns alltså goda skäl för att nu i lämplig omfattning utvidga sekreterarnas behörighet. Därigenom skapas inte bara underlag för en bättre personalrekrytering utan också för ett effektivare utnyttjande av all personal vid domstolen. I samband med dessa förändringar bör samtidigt genomföras en del ändringar eller förtydliganden beträffande ordförandenas behörighet att ensamma besluta i vissa frågor samt vissa ändringar av mer teknisk art, främst i syfte att anpassa reglerna för rättegången i arbetstvister till de numera gällande allmänna reglerna i rättegångsbalken.

2.2 Ordförandenas behörighet

Mitt förslag: Bestämmelserna i arbetstvistlagen om ordförandens behörighet att ensam vidta åtgärder bör ändras så

- att behörigheten blir enhetlig för mål som domstolen prövar som första instans och mål som domstolen prövar som fullföljdsinstans,
- att ordföranden ensam får avvisa bevisning enligt 35 kap. 7 § rättegångsbalken,
- att ordföranden ensam får hänvisa mål till behörig tingsrätt enligt 2 kap. 6 § första stycket arbetstvistlagen,
- att ordföranden ensam får utdöma vite som förelagts part eller någon annan i rättegång,
- att ordföranden ensam får avvisa nya omständigheter eller bevis enligt 50 kap. 25 § tredje stycket rättegångsbalken.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag.

Remissinstanserna: Utredningens förslag får genomgående stöd av remissinstanserna.

Skälen för mitt förslag: I den ansträngda situation arbetsdomstolen sedan länge befinner sig bör alla möjligheter till arbetsbesparingar som kan genomföras tas till vara. Ett sätt är att förenkla domstolens handläggning av in-

komna mål. En sådan förenkling är att utvidga ordförandens behörighet att ensam vidta åtgärder. Därigenom avlastas övriga ledamöter och domstolens kansli arbete varjämte föredragnings- och förhandlingstid sparas in. En sådan utvidgning bör därför enligt min mening genomföras.

Till en början bör bestämmelserna utformas så att ordförandens behörighet att ensam fatta beslut blir enhetlig för mål som arbetsdomstolen prövar som första och enda instans och mål som domstolen prövar som fullföljdsinstans.

Vidare bör ordföranden ensam få fatta beslut om vilken bevisning som skall tillåtas. Det innebär att ordföranden själv bör kunna fatta beslut om att avvisa bevisning. AD-utredningen ansåg att ordföranden inte borde ges behörighet att avvisa ny bevisning som åberopas i mål som fullföljts till arbetsdomstolen. Den bedömningen grundade utredningen främst på att de kriterier som gäller vad avser att tillåta ny bevisning i överrätt är mycket snäva. Rättegångsbalkens regler om vad som krävs för att nya omständigheter eller nya bevis skall få åberopas i överinstans har därefter skärpts ytterligare. Dessa regler gäller också i överklagade mål i arbetsdomstolen. Arbetsdomstolen har i sin promemoria anfört att det skulle kunna spara mycket tid och arbete om ordföranden ensam fick fatta beslut även i denna fråga. Jag delar arbetsdomstolens uppfattning och anser alltså att ordföranden ensam bör få besluta om tillåtligheten av bevisning såväl enligt 35 kap. 7 § som enligt 50 kap. 25 § tredje stycket rättegångsbalken samt om tillåtligheten av nya omständigheter enligt sistnämnda lagrum.

Slutligen bör ordföranden ensam få besluta i frågor om att hänvisa mål till behörig tingsrätt enligt reglerna i 2 kap. 6 § första stycket arbetstvistlagen samt kunna döma ut vite som förelagts part eller någon annan i rättegång.

I det till lagrådet remitterade förslaget föreslogs att ordföranden borde få behörighet att ensam utdöma vite som förelagts part eller vittne i rättegång. *Lagrådet* har påpekat att vite i rättegång kan föreläggas även andra personer än parter och vittnen. Enligt lagrådets mening borde även sådana fall omfattas av ordförandens behörighet att utdöma vite.

Jag delar lagrådets synpunkter och har därför formulerat förslaget i enlighet därmed.

2.3 Sekreterarnas behörighet

Mitt förslag: Bestämmelserna i arbetstvistlagen bör ändras så att arbetsdomstolen skall kunna ge sekreterare med tillräcklig erfarenhet generellt förordnande att enligt ordförandens uppdrag hålla muntlig förberedelse, meddela tredskodom, meddela dom över yrkande som medgivits eller eftergivits, stadfästa förlikning, hänvisa ett mål till behörig tingsrätt samt utdöma vite som har förelagts part eller någon annan i rättegång.

Utredningens förslag: Utredningen föreslog en utvidgning av sekreterarnas behörighet såvitt avser att under förberedelse även meddela tredskodom och stadfästa förlikning.

Remissinstanserna: Utredningens förslag har lämnats utan erinran av remissinstanserna. *Domstolsverket* ansåg att det borde övervägas att utvidga

behörigheten även till att meddela dom över yrkande som medgivits eller eftergivits.

Skälen för mitt förslag: En sekreterare erhåller i samband med anställningen regelmässigt ett förordnande enligt 3 kap. 8 § arbetstvistlagen. Detta innebär enligt 15 § första stycket instruktionen för arbetsdomstolen att sekreteraren efter uppdrag av ordförande svarar för beredning och föredragning av mål som har tilldelats sekreteraren samt i övrigt hjälper till med målens handläggning enligt de riktlinjer och i den omfattning som ordföranden eller, om en vice ordförande har tilldelats målet, vice ordföranden bestämmer.

Enligt 15 § andra stycket instruktionen för arbetsdomstolen får en sekreterare dock inte

- avvisa ombud eller biträden,
- döma ut viten eller andra påföljder för underlåtenhet att iaktta förelägganden,
- avvisa utredning,
- besluta om syn,
- förordna om ersättning för någons medverkan i mål,
- avslå ansökningar om allmän rättshjälp eller besluta i frågor om byte av biträde enligt rättshjälpslagen.

Enligt 16 § instruktionen för arbetsdomstolen får en sekreterare endast efter förordnande av ordföranden i det särskilda målet (eller av vice ordförande som tilldelats målet) hålla muntlig förberedelse, förhör med part eller annan eller uppta bevis utom huvudförhandling. Denna möjlighet att låta en sekreterare bl.a. hålla muntlig förberedelse har hittills utnyttjats i mycket ringa omfattning. En orsak till detta är att en sekreterare enligt nuvarande bestämmelser saknar behörighet bl.a. att meddela tredsdom, att meddela dom över yrkande som medgivits eller eftergivits och att stadfästa en mellan parterna träffad förlikning. Behov av sådana åtgärder uppkommer ofta i de enklare mål som kan komma i fråga för muntlig förberedelse under ledning av en sekreterare.

Sekreterarnas arbetsuppgifter består därför i praktiken till största delen av dels s.k. målhantering under överinscende av ordförandena (åtgärder i samband med att mål kommer in, kommunicering av inlagor, beviljande av anstånd m.m.), dels föredragning av mål, dels förberedande av och protokollföring vid muntliga förberedelser och huvudförhandlingar, dels upprättande av förslag till domar och beslut. Sekreterarna fattar sällan beslut självständigt. Sekreterarnas funktioner påminner i praktiken starkt om dem som fullgörs av fiskaler och fiskalsaspiranter i hovrätterna.

En förändring av tjänsten som sekreterare hos domstolen, så att tjänsten blir mer attraktiv för assessorer och så att sekretarerna kan avlasta ordförandena en del av befattningen med mindre komplicerade mål bör därför enligt min mening göras. Förändringen bör framför allt gå ut på att skapa författningsmässiga förutsättningar för sekretarerna att på samma sätt som en ordförande genomföra förberedelsen av ett mål. Detta bör då också innefatta att sekretarerna ges behörighet att fatta i vart fall sådana beslut som ofta aktualiseras under förberedelsen.

Det nu sagda medför till en början att ändringar bör göras i 3 kap. 8 § ar-

betstvistlagen, som anknyter till 3 kap. 7 § samma lag. Bestämmelsen bör ändras så att det framgår att sekreterare kan av domstolen erhålla generellt förordnande att enligt ordförandes uppdrag hålla muntlig förberedelse, meddela tredskodom, meddela dom över yrkande som medgetts eller eftergetts, stadfästa en mellan parterna träffad förlikning samt utdöma vite som har förelagts part eller någon annan i rättegång.

Sådana beslut som en sekreterare inte får fatta enligt 15 § andra stycket instruktionen för arbetsdomstolen i dess nuvarande lydelse kan undantagsvis aktualiseras vid sammanträde för muntlig förberedelse i mindre komplicerade mål. En sekreterare som erhållit förordnande och uppdrag enligt vad som nu föreslagits bör därför ges behörighet att avvisa ombud eller biträde, döma ut vite för underlåtenhet att iaktta förelägganden, förordna om ersättning för någons medverkan i mål, avslå ansökningar om allmän rättshjälp och besluta i frågor om byte av biträde enligt rättshjälpslagen. Dessa förändringar föranleder ändringar i arbetsdomstolens instruktion. Det ankommer på regeringen att vidta dessa ändringar.

Det bör kanske framhållas att det i dessa hänseenden i praktiken rör sig om att ge sekreteraren en formell behörighet som kan utnyttjas när beslut i frågan inte kan anstå. Beslut om att avslå en ansökan om allmän rättshjälp eller om byte av biträde enligt rättshjälpslagen fattas vanligen inte ens av en ordförande ensam, utan sådana frågor brukar hänskjutas till avgörande av en trededomstossammansättning. Övriga beslut som nämns i 15 § andra stycket instruktionen för arbetsdomstolen, nämligen beslut om att avvisa utredning och beslut om syn, bör däremot inte ankomma på sekreterare eftersom de har alltför stor betydelse för den fortsatta handläggningen av målet.

Förordnande och uppdrag enligt vad som nu föreslagits bör däremot innefatta behörighet för en sekreterare att fatta beslut även om att hänvisa ett mål till behörig tingsrätt enligt 2 kap. 6 § första stycket arbetstvistlagen. Frågan härom är i det stora flertalet fall helt okomplicerad och beslut kan väl fattas av sekreterare efter uppdrag av ordförande.

Sådana i förhållande till nuläget utvidgade förordnanden och uppdrag enligt 3 kap. 8 § arbetstvistlagen som nu har berörts bör naturligtvis ges endast till sekreterare som genom en tids tjänstgöring i arbetsdomstolen har vunnit tillräcklig erfarenhet av arbetsrätt och av domstolens verksamhet. Det torde kunna överlämnas åt domstolen att med ledning av en sådan allmänt hållen regel själv avgöra, när en sekreterare lämpligen kan meddelas ett förordnande av detta slag. Det synes inte påkallat att begränsa möjligheten att meddela sådant förordnande till att avse endast sekreterare som är assessorer i hovrätt eller kammarrätt.

Möjligheten att meddela förordnanden med samma begränsning av behörigheten för en sekreterare som den som gäller i dag bör behållas.

2.4 Överförande av vissa mål till annan domstol

Mitt förslag: Mål som rör tillämpningen av lagen om rätten till arbetstgares uppfinningar och mål om hyresvillkor vilka reglerats i kollektivavtal undantas från arbetstvistlagens tillämpningsområde.

Utredningens förslag: Utredningens förslag överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt eller godtagit utredningens förslag rörande uppfinnar- och hyresmålen. Dit hör *arbetsdomstolen*, *domstolsverket*, *hovrätten för Övre Norrland*, *Göteborgs tingsrätt*, *TCO* och *Sveriges advokatsamfund*. *Bostadsdomstolen*, *domstolsverket* och *Gävle tingsrätt* har godtagit förslaget om hyresmålen.

Skälen för mitt förslag: AD-utredningen undersökte om det finns någon eller några ytterligare grupper av arbetstvister än de som redan är undantagna från arbetstvistlagens tillämpningsområde där det skulle vara motiverat att prövningen sker i annan ordning än enligt rättegångsordningen för arbetstvister. Utredningen fann två kategorier av mål där inslaget av arbetsrättslig fråga i tvisten oftast är av underordnad betydelse och där huvudfrågan i målet är sådan att domstolen lämpligen bör ha en annan sammansättning. Detta gäller mål som rör tillämpningen av lagen om rätten till arbetstagarers uppfinningar och mål om hyresvillkor vilka reglerats i kollektivavtal. I den första gruppen av tvister är oftast de tekniska frågorna och värderingsfrågor dominerande medan i den senare gruppen de hyresrättsliga frågorna är mest framträdande. Dessa två typer av tvister förekommer också mycket sällan i arbetsdomstolen. Det är fråga om färre än ett mål om året, vilket innebär att domstolen inte förvärvar någon större erfarenhet av de tekniska respektive hyresrättsliga frågor som är uppe till prövning.

Lagen om rätten till arbetstagarers uppfinningar reglerar under vilka omständigheter och i vilken utsträckning en arbetsgivare äger rätt till uppfinningar, som en arbetstagarer gör i samband med anställning hos honom. Lagen avser endast här i Sverige patenterbara uppfinningar av arbetstagarer i allmän eller enskild tjänst. I lagen finns bestämmelser om arbetstagarers rätt till ersättning för vad han avstår till arbetsgivaren och om vad arbetstagarer och arbetsgivare har att iakttä gentemot varandra, då lagen är tillämplig. Det finns i lagen även bestämmelser om en statlig nämnd, statens nämnd för arbetstagarers uppfinningar. Nämndens ledamöter, som är sju till antalet, utses av regeringen. Tre av ledamöterna utses bland personer som inte företräder partsintressen, medan av de fyra återstående ledamöterna två skall representera arbetsgivarsidan och två arbetstagarersidan. Ordförande och vice ordförande skall vara lagkunniga och ha domarerfarenhet. Den tredje opartiske ledamöten skall ha särskild insikt i och erfarenhet av patenträttsliga och därmed förbundna frågor. Nämnden har i uppgift att avge utlåtanden i frågor som rör lagens tillämpning, vilka dock inte är bindande för parterna. De flesta reglerna i lagen är dispositiva. Arbetsmarknadsorganisationerna har på privat tjänstemannaområdet genom kollektivavtal reglerat hithörande frågor på annat sätt än som föreskrivs i lagen. De kollektivavtal som finns inom området föreskriver också att om enighet inte kan nås mellan parterna tvisten får hänskjutas till skiljenämnd.

Mål som gäller tillämpning av lagen om rätten till arbetstagarers uppfinningar förekommer ytterst sällan i arbetsdomstolen eller i tingsrätt, som i vissa fall har att pröva sådan tvist som första domstol. Detta har naturligtvis delvis sin grund i att arbetsmarknadens organisationer för en del av arbetsmarknaden valt att träffa avtal som reglerar motsvarande frågor. Genom att

dessa avtal innehåller skiljeklausul undandras tvisterna från arbetsdomstolen. De få mål som domstolen får upp till prövning innebär oftast ett stort arbete, vilket har sin grund i att det är fråga om svåra tekniska överväganden vilka har betydelse för bedömningen om vad som skall anses vara skälig ersättning för uppfinningen. I arbetsdomstolens sammansättning ingår ingen teknisk sakkunskap. Mot denna bakgrund ansluter jag mig till AD-utredningens bedömning att det är lämpligare att låta dessa mål prövas i en annan ordning där behovet av en teknisk sakkunskap kan tillgodoses.

I vissa specificerade mål som gäller tillämpningen av patentlagen (1967:837) är Stockholms tingsrätt behörig domstol. Tingsrätten är i sådant mål domför med fyra ledamöter, av vilka två skall vara lagfarna och två tekniskt sakkunniga. Överrätt är hovrätt som i sådant mål är domför med tre lagfarna och två tekniskt sakkunniga ledamöter. Med hänsyn till det tekniska inslaget och även till att lagens tillämpning anknyter till huruvida uppfinningen är patentbar i Sverige är det enligt min mening en lämplig ordning för prövning av tvister som gäller tillämpning av lagen om rätten till arbetstagares uppfinningar att dessa mål handläggs av Stockholms tingsrätt i den sammansättning som angetts i patentlagen. På samma sätt som gäller för mål som handläggs enligt denna ordning skall hovrätt vara överinstans med den i patentlagen angivna särskilda sammansättningen. Den nu föreslagna nya ordningen för prövning av tvister enligt lagen om rätten till arbetstagares uppfinningar innebär ingen ändring i arbetsdomstolens behörighet att pröva tvister som gäller tillämpningen eller tolkningen av bestämmelse i kollektivavtal inom samma område som lagen reglerar. Inte heller avses någon begränsning av arbetsdomstolens behörighet att pröva sådan tvist som grundar sig på vad som kan ha överenskommit i dylika frågor i ett enskilt anställningsavtal.

Genom en sådan ordning som föreslås uppnår man en mer ändamålsenlig domstolssammansättning för dessa särskilda s.k. uppfinnarmål. Däremot påverkas inte arbetsdomstolens arbetssituation annat än ytterst marginellt. Reformen är i stället huvudsakligen motiverad av att arbetsdomstolen endast skall pröva tvister där dess särskilda sakkunskap fyller en väsentlig funktion.

Den andra gruppen av tvister jag tänkte ta upp i detta sammanhang är mål angående hyresvillkor vilka reglerats i kollektivavtal. I dessa mål är det hyresrättsliga inslaget framträdande.

Enligt arbetstvistlagens huvudregel i 1 kap. 2 §, som reglerar vilka målkategorier som undantagits från lagens tillämpningsområde, skall tvister som handläggs av viss tingsrätt eller av tingsrätt i särskild sammansättning inte prövas enligt rättegångsordningen för arbetstvister även om de rör förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare. Beträffande hyrestvister har emellertid på grund av en särskild reglering i medbestämmandelagen och i jordabalken gjorts undantag från huvudregeln. Enligt bestämmelserna i medbestämmandelagen och jordabalken kan nämligen vissa frågor som behandlas i jordabalken regleras genom kollektivavtal som på arbetstagarsidan godkännts av central arbetstagarorganisation. Sådana hyresvillkor får även under vissa i jordabalken angivna förutsättningar tillämpas på hyresgäst/arbetstagare som sysselsätts i arbete som avses med kollektivavtalet. Möjligheten att

genom kollektivavtal ersätta jordabalkens bestämmelser gäller främst frågor om hyressättning och hyresgästs besittningsskydd. Enligt jordabalkens bestämmelser och arbetstvistlagen skall tvist som rör sådana bestämmelser i kollektivavtal prövas enligt rättegångsordningen för arbetstvister i stället för, som gäller beträffande andra hyrestvister, av tingsrätt eller, i de fall det är fråga om besvär över hyresnämnds beslut, av bostadsdomstolen.

Enligt min mening är det hyresrättsliga inslaget klart dominerande i dessa tvister även om frågorna reglerats genom kollektivavtal. Det förhållandet att hyresvillkoret reglerats genom kollektivavtal väger inte så tungt att det motiverar en särskild prövning enligt rättegångsordningen för arbetstvister.

En reform avseende dessa hyrestvister är på samma sätt som gäller de s.k. uppfinnarmålen främst motiverad av att arbetsdomstolens särskilda sammansättning inte fyller en funktion på grund av att tvisten huvudsakligen rör ett annat särskilt rättsområde för vilket det finns prövningsinstanser med särskild sakkunskap.

2.5 Arbetsdomstolens sammansättning

Mitt förslag: Reglerna om arbetsdomstolens sammansättning bör ändras så att antalet ledamöter i domstolen utökas med en som utses efter förslag av SACO. Ändringen medför också att SACO får ge förslag till tre ersättare för denna ledamot.

Det remitterade förslaget: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Det övervägande antalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran. Till dessa remissinstanser hör bl.a. *arbetsdomstolen*, *Sveriges advokatsamfund*, *Svenska kommunförbundet* och *Landstingsförbundet*. LO och TCO avstyrker förslaget främst av två skäl. För det första anser de att SACO har så få medlemmar att det inte är motiverat att genomföra den föreslagna ändringen. För det andra anser de att den föreslagna utökningen av arbetsdomstolen kan komma att aktualisera frågan om även andra organisationer bör beredas plats i arbetsdomstolen.

Skälen för mitt förslag: Arbetsdomstolen består i dag av tre ordförande, fyra vice ordförande (varav en är heltidsanställd) och 16 andra ledamöter. Totalt finns alltså 23 ledamöter. För varje ledamot utom ordförandena finns högst tre ersättare. Ledamöter och ersättare utses av regeringen för högst tre år.

Ordförandena, vice ordförandena och tre andra ledamöter är de s.k. ämbetsmannaledamöterna. Av de övriga 13 ledamöterna utses tolv efter förslag av arbetsmarknadens parter och en såsom representant för staten som arbetsgivare.

På arbetsgivarsidan föreslår SAF fyra ledamöter, Svenska kommunförbundet en och Landstingsförbundet en, varjämte en ledamot utses såsom representant för staten som arbetsgivare.

På arbetstagersidan föreslår LO fyra och TCO två ledamöter.

Ersättare för de 13 nu berörda ledamöterna utses på samma sätt som dessa ledamöter, dock att två av de sex ersättarna för TCO-ledamöterna utses efter förslag av SACO. Den ene av dessa skall anses som förste ersättare för TCO-ledamöterna.

SACO har till stöd för sitt förslag att organisationen skall få rätt att föreslå en ledamot i arbetsdomstolen anfört bl.a. att arbetstagsidan därigenom får en fullvärdig representation i domstolen och att det totala antalet ledamöter och ersättare därigenom blir lika stort på båda partssidorna.

Utformningen av reglerna om parternas representation i arbetsdomstolen har hittills byggt på ståndpunkten att vid sidan av staten endast de tongivande organisationerna på arbetsmarknaden bör beredas sådan representation. Ledamöterna från arbetsgivar- och arbetstagsidan skall bidra med sakkunskap om förhållandena på arbetsmarknaden och de rättsuppfattningar som har utbildats där. De bör utses på ett sätt som garanterar bredd och kontinuitet i dömandet. Den nu rådande ordningen att LO och TCO föreslår ledamöter för arbetstagsidan infördes efter framställning från TCO i samband med 1974 års lag om rättegången i arbetstvister. Den utredning som låg till grund för denna lagstiftning ansåg att LO, TCO och SACO på arbetstagsidan framstod som klart dominerande jämfört med andra organisationer på arbetsmarknaden. Mot bakgrund av den allt större utjämnningen av tidigare föreliggande skillnader mellan olika arbetstagargrupper är tiden enligt min mening nu mogen att låta SACO föreslå en ledamot i arbetsdomstolen. Detta ligger också väl i linje med att SACO i andra sammanhang betraktas som en av de tre huvudorganisationerna på arbetstagsidan.

Ändringen bör genomföras på det sättet att antalet ledamöter utökas med en, som tillsätts efter förslag av SACO. Ersättare för denna ledamot bör utses i den ordning som gäller för övriga ersättare. Detta innebär också att den nuvarande specialregeln i 3 kap. 3 § andra stycket arbetstvistlagen om att SACO får föreslå två av ersättarna för de av TCO föreslagna ledamöterna kan utgå. Dessutom kan den speciella regeln i 3 kap. 9 § andra stycket arbetstvistlagen om de av Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet föreslagna ledamöterna vid sammanträde i plenum tas bort. Ändringen för också med sig följdändringar i arbetsdomstolens instruktion. Jag avser att senare återkomma till regeringen med förslag till sådana ändringar.

2.6 Övrigt

Mitt förslag: Reglerna i arbetstvistlagen bör ändras så att de i högre grad överensstämmer med rättegångsbalkens allmänna regler för rättegången i dispositiva tvistemål. Det gäller dels vad som får läggas till grund för arbetsdomstolens dom eller beslut, dels arbetsdomstolens möjlighet att som fullföljdsinstans avgöra ett mål utan att utfärda föreläggande om genmäle om det är uppenbart att klagandens talan är ogrundad, dels kraven på vad en ansökan om stämning skall innehålla. Vidare bör i arbetstvistlagen införas en regel som ger arbetsdomstolen möjlighet att förelägga en svarande att inkomma med skriftligt svaromål vid påföljd av att tredskodom annars kan meddelas.

Dessutom bör arbetstvistlagens regler om avgörande av mål på handlingarna anpassas till Europeiska konventionen den 4 november 1950 angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Slutligen bör även den ändringen göras att tvist om stridsåtgärd, oavsett partstämningen, alltid skall prövas av arbetsdomstolen som första instans.

Utredningens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Förslagen har genomgående fått stöd av remissinstanserna. TCO, som i och för sig anser anpassningen av arbetstvistlagen till rättegångsbalken naturlig, har dock anfört att det av informations-skäl är olyckligt att bestämmelsen om vilka krav som ställs på en stämningsansökan får utgå ur arbetstvistlagen. TCO anser också att kravet på att all bevisning skall anges och att det skall anges vad som skall styrkas med varje särskilt bevis kan skapa svårigheter vid handläggningen av bl.a. anställningskyddsmålen på grund av de korta tidsfrister som där gäller för talans väckande. "

Skälen för mitt förslag: Arbetstvistlagen reglerar rättegången i arbetstvister i såväl tingsrätt som arbetsdomstolen. Genom hänvisning i arbetstvistlagen till rättegångsbalken eller annan författning om rättegången i dispositiva tvistemål kompletteras arbetstvistlagens reglering av bl.a. rättegångsbalkens regler.

För rättegången i tingsrätt innehåller arbetstvistlagen endast ett fåtal särskilda regler varför tingsrätternas handläggning av arbetstvister i huvudsak följer samma processuella regler som gäller för dispositiva tvistemål i allmänhet.

För rättegången i arbetsdomstolen innehåller arbetstvistlagen emellertid ett större antal särskilda bestämmelser som reglerar rättegången såväl när domstolen handlägger mål som första domstol som när den är fullföljdsinstans. För det fall rättegångsbalken eller annan författning för dispositiva tvistemål är att tillämpa för rättegången i arbetsdomstolen gäller att vad som är föreskrivet för rättegången i tingsrätt är tillämpligt beträffande rättegången i arbetsdomstolen som första domstol och vad som föreskrivits för rättegången i hovrätt är tillämpligt för rättegången i arbetsdomstolen som fullföljdsinstans.

Sedan arbetstvistlagens tillkomst 1974 har rättegångsförfarandet vid allmän domstol varit föremål för en översyn, vilket bl.a. lett till väsentliga ändringar av de bestämmelser som reglerar rättegången i dispositiva tvistemål i tingsrätt och hovrätt. De ändringar som genomförts har främst haft till syfte att göra det möjligt att i högre grad än tidigare anpassa rättegången till vad det enskilda målet kräver och därigenom göra det möjligt för de allmänna domstolarna att driva verksamheten snabbare och billigare.

Genom hänvisningen i arbetstvistlagen till reglerna i rättegångsbalken gäller redan en del av de nya bestämmelserna där för rättegången i arbetstvister. Vid reformerna av rättegångsbalken har emellertid endast ett par mindre ändringar vidtagits i arbetstvistlagen för att i nödvändiga delar anpassa lagens regler till ändringarna i rättegångsbalken. Några överväganden i övrigt har inte gjorts avseende i vad mån de nya reglerna för rättegången i dispositiva tvistemål bör påverka rättegångsordningen i arbetstvister. "

AD-utredningen har övervägt huruvida de nya bestämmelserna i rättegångsbalken medför att några ändringar bör vidtas i arbetstvistlagen i syfte att undvika dels dubbelreglering, dels en rättegångsordning för arbetstvister som är mindre lämplig. Utredningen har vidare övervägt om det finns skäl att ändra de bestämmelser i arbetstvistlagen som särskilt styr rättegången i arbetstvister så att rättegångsförfarandet för arbetstvister anpassas till vad som gäller för handläggningen av dispositiva tvistemål i allmänhet. Dessa

överbäganden har utredningen gjort med beaktande av de särskilda förutsättningar som gäller för rättegången i arbetstvister. Det förhållandet att många arbetstvister är av intresse inte bara för parterna i målet och att arbetsdomstolen är prejudikatdomstol medför att delvis andra kriterier gäller för hur rättegångsreglerna bör utformas. Även den särskilda partsställning som föreligger i flertalet arbetstvister innebär att inte samma bevekelsegrunder gör sig gällande för att införa vissa bestämmelser som reglerar rättegången i allmän domstol.

Reformen för de dispositiva tvistemålen i allmän domstol har bl.a. inneburit att tingsrätterna fått en möjlighet att på ett enkelt sätt avgöra mål utan att stämning på svaranden dessförinnan utfärdats när det är uppenbart att kärandens talan är ogrundad. Motsvarande möjlighet har även införts för överrätterna att avgöra mål utan att utfärda föreläggande om genmäle om det är uppenbart att klagandens talan är ogrundad. Vidare har tingsrätterna fått större valfrihet mellan muntlig och skriftlig handläggning under förberedelsen. I huvudförhandlingsmål har också de s.k. omedelbarhets- och koncentrationsprinciperna mjukats upp bl.a. genom att möjligheten att ta upp bevisning utom huvudförhandling vidgats samt genom att rätten under vissa förutsättningar har fått möjlighet att sedan huvudförhandlingen avslutats inhämta ytterligare utredning. Det ställs numera också större krav på innehållet i en ansökan om stämning och i ett svaromål. Det har också införts en möjlighet att förelägga svaranden att inkomma med ett motiverat skriftligt svaromål vid påföljd av att tredskodom annars kan komma att meddelas mot honom.

Genom att arbetstvistlagen endast innehåller ett fåtal särskilda regler för rättegången i arbetstvister i tingsrätt gäller de nu redovisade bestämmelserna redan för rättegången där. Enligt AD-utredningens uppfattning föreligger det inte heller några skäl som motiverar att andra regler, utöver det fåtal särskilda bestämmelser som redan nu finns i arbetstvistlagen, gäller för rättegången i arbetstvister i tingsrätt. Jag delar denna uppfattning.

För rättegången i arbetsdomstolen finns vissa gemensamma bestämmelser som gäller oavsett om domstolen handlägger en tvist som första domstol eller som fullföljdsinstans. Dessa bestämmelser reglerar bl.a. hur omröstningen till dom eller beslut skall gå till samt vad som får läggas till grund för domstolens dom eller beslut. Innebörden av den sistnämnda regeln har ansetts vara att man vid huvudförhandling i arbetsdomstolen inte nödvändigtvis måste läsa upp all skriftlig bevisning. Detta kan särskilt i de till arbetsdomstolen överklagade målen vara av värde. Denna regel och den praxis som utvecklats för rättegången i arbetsdomstolen innebär en uppmjukning av de s.k. omedelbarhets- och koncentrationsprinciperna som är i linje med de reformer som genomförts för rättegången i de allmänna domstolarna. Genom de nya reglerna i 43 kap. 8 § tredje stycket rättegångsbalken gäller för de allmänna domstolarna att rätten får förordna om att skriftliga bevis skall anses upptagna vid huvudförhandling utan att de läses upp vid denna. Enligt min mening bör de särskilda bestämmelserna som finns i arbetstvistlagen kunna upphävas, varigenom rättegångsbalkens regler blir direkt tillämpliga för rättegången i arbetsdomstolen.

Vad gäller rättegången i arbetsdomstolen som fullföljdsinstans bör införas

den enligt rättegångsbalken befintliga möjligheten att utan att utfärda föreläggande om genmål avgöra ett mål om det är uppenbart att klagandens talan är ogrundad. Med hänsyn till att tingsrätt har en motsvarande möjlighet att, utan att utfärda stämning på svaranden, avgöra ett mål om kändandens talan är uppenbart ogrundad, ter det sig logiskt att arbetsdomstolen har samma möjlighet att om part klagat mot tingsrättens dom avgöra målet utan att ett föreläggande om att inkomma med genmål utfärdas. Arbetsdomstolens praxis har också varit att man i detta avseende tillämpat rättegångsbalkens bestämmelser framför arbetstvistlagens särskilda regel om att svaranden alltid skall föreläggas att inkomma med genmål.

För rättegången i arbetsdomstolen som första domstol innehåller arbetstvistlagen ett större antal särskilda bestämmelser. Således innehåller arbetstvistlagen bl.a. särskilda bestämmelser för vad en ansökan om stämning skall innehålla samt hur förberedelsen av målet skall gå till. Därutöver innehåller arbetstvistlagen särskilda regler om hur part och ställföreträdare för part skall kallas till sammanträde för muntlig förberedelse eller huvudförhandling samt när part kan kallas till sammanträde och huvudförhandling vid påföljd att tredskodom annars kan komma att meddelas mot honom. Utöver de reformer i rättegångsbalken, som redan på grund av hänvisningen i arbetstvistlagen är tillämpliga för rättegången i arbetsdomstolen som första domstol, bör enligt min uppfattning vissa ändringar vidtas i arbetstvistlagen för att anpassa dess regler efter vad som gäller för rättegången i dispositiva tvistemål i allmänhet. Bestämmelserna om vad en ansökan om stämning skall innehålla bör enligt min uppfattning anpassas efter vad som gäller för tvistemål i allmänhet. Detta innebär att större krav ställs på vad en ansökan om stämning skall innehålla genom att all bevisning, även muntlig, som part känner till, skall anges i ansökan. Vidare skall i ansökan även anges vad som skall styrkas med varje särskilt bevis. Härigenom uppnår man en effektivare förberedelse och att det för part på ett tidigt stadium blir möjligt att ta ställning till vilket behov av bevisning som föreligger. Enligt min uppfattning bör även den i rättegångsbalken givna möjligheten att förelägga svaranden att inkomma med ett motiverat skriftligt svaromål vid påföljd av att tredskodom annars kan komma att meddelas införas för rättegången i arbetsdomstolen. Därigenom skulle det inte längre vara nödvändigt att kalla till muntlig förberedelse för att tredskodom skall kunna meddelas. Detta skulle göra handläggningen av vissa mål effektivare samtidigt som kändandeparten skulle besparas olägenheten att inställa sig till en förhandling. Att märka är att införandet av en sådan bestämmelse inte avser att ändra de förhållanden under vilka domstolen trots föreläggande med påföljd om tredskodom ändå kan välja att vidta åtgärder för fortsatt förberedelse eller sätta ut målet till huvudförhandling. De nu angivna ändringarna bör delvis kunna genomföras genom att man upphäver arbetstvistlagens särskilda bestämmelser som reglerar förfarandet, varvid på grund av lagens hänvisningsbestämmelser rättegångsbalkens regler blir direkt tillämpliga även för rättegången i arbetsdomstolen.

Arbetstvistlagen innehåller i 4 kap. 10 § bestämmelser om under vilka förutsättningar ett mål, som prövas av arbetsdomstolen som första domstol, får avgöras på handlingarna. AD-utredningen har anfört att en ändring bör vid-

tas i dessa bestämmelser med hänsyn till innehållet i artikel 6 i den Europeiska konventionen den 4 november 1950 angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Enligt arbetstvistlagens regler kan nämligen domstolen även mot parts bestridande avgöra ett mål på handlingarna om det föreligger synnerliga skäl. Detta strider enligt utredningen mot konventionens regler. Enligt dessa skall envar när det gäller att pröva hans civila rättigheter och skyldigheter eller anklagelse mot honom för brott vara berättigad till opartisk och offentlig rättegång. Konventionens föreskrift om offentlig rättegång anses innefatta ett dubbelt krav. För det första skall parterna få framträda direkt inför domstolen för att muntligt framlägga sin sak. För det andra skall förfarandet vara offentligt, dvs. tillgängligt för allmänheten. Enligt utredningens mening, som jag ansluter mig till, bör därför arbetstvistlagens regler ändras så att ett mål som arbetsdomstolen prövar som första domstol inte kan avgöras på handlingarna om part motsätter sig en sådan handläggning.

AD-utredningen uppmärksammade också att arbetstvistlagens regler är utformade så att vissa mål om stridsåtgärd kan komma under prövning av tingsrätt som första domstol. Som exempel anfördes det fallet att en enskild arbetsgivare som inte själv slutit kollektivavtal väcker talan i tvist om stridsåtgärd. Utredningen ansåg detta vara otillfredsställande med hänsyn till att rätten att vidta stridsåtgärder är så central inom arbetsrättens område. Utredningen föreslog därför att behörighetsreglerna för arbetsdomstolen borde utvidgas så att domstolen oberoende av partsställningen alltid skall pröva tvist om stridsåtgärd som första instans. Utredningen framhöll att en sådan utvidgning skulle innebära ett ytterst marginellt tillskott av mål, uppskattningsvis högst ett mål vart femte år. Jag delar utredningens uppfattning såväl att det i detta sammanhang är fråga om mycket sällan förekommande fall som att tvist om stridsåtgärd alltid bör prövas av arbetsdomstolen som första domstol. Arbetstvistlagen bör alltså ändras även i detta avseende.

Övergångsbestämmelser

Det är angeläget att de förslag som syftar till förenklingar av arbetsdomstolens handläggning av mål träder i kraft så snart som möjligt. Lagändringarna föreslås därför träda i kraft den 1 april 1992. När det gäller ledamöter och ersättare i arbetsdomstolen löper nu gällande förordnanden ut vid utgången av juni 1992. Den föreslagna nya ordningen rörande SACOs representation i arbetsdomstolen bör lämpligen gälla från och med den treårsperiod som börjar den 1 juli 1992. Lagändringarna i den delen bör alltså träda i kraft den 1 juli 1992. Det gäller 3 kap. 1, 3 och 9 §§ arbetstvistlagen. De mål rörande tillämpningen av lagen om rätten till arbetstagares uppfinningar och rörande hyresvillkor som reglerats i kollektivavtal vilka anhängiggjorts före utgången av mars 1992 bör handläggas av arbetsdomstolen i vanlig ordning.

3 Kostnader

De föreslagna ändringarna föranleder inte några ökade kostnader för arbetsdomstolens verksamhet. Förslagen rörande uppfinnar- och hyresmålen inne-

bär att de allmänna domstolarna och bostadsdomstolen kan få pröva ett ökat antal mål. Det är dock fråga om ett så ringa antal mål att förslagen inte torde medföra något behov av ytterligare resurser för de domstolar som kommer att få handlägga målen. För staten torde förslagen totalt sett inte medföra några ökade kostnader.

4 Upprättade lagförslag

I enlighet med det anförda har det inom arbetsmarknadsdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister
2. lag om ändring i lagen (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar
3. lag om ändring i jordabalken.

5 Specialmotivering

5.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister

2 kap. Domstolarna i arbetstvister

1 §

Paragrafen reglerar arbetsdomstolens behörighet att som första domstol uppta och avgöra en arbetstvist. I ett nytt fjärde stycke har införts en bestämmelse som anger att arbetsdomstolen alltid, oavsett partsställningen, är behörig att uppta och avgöra tvist om stridsåtgärd. De närmare skälen för att införa den nya bestämmelsen har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.6). Begreppet stridsåtgärd har här samma innebörd som i 41 § medbestämmandelagen, dvs. lockout, strejk, blockad, bojkott eller annan därmed jämförlig stridsåtgärd. Detta har uttryckligen angivits i lagtexten. Utöver det nya stycket har i paragrafen gjorts vissa språkliga ändringar.

3 §

I paragrafens andra stycke föreslås den ändring som föranleds av att arbetsdomstolen inte bör vara fullföljdsinstans i mål som rör hyresförhållanden vilka reglerats i kollektivavtal. Frågan har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.4). Ändringen består i att hänvisningen till jordabalkens bestämmelser i 12 kap. 70 och 71 §§ har tagits bort. Därutöver har i första stycket gjorts en språklig ändring.

1 §

I paragrafen regleras arbetsdomstolens sammansättning. Antalet andra ledamöter har utökats från 16 till 17. Frågan har behandlats närmare i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.5).

3 §

I paragrafen regleras hur arbetsgivar- och arbetstagarledamöterna i arbetsdomstolen skall utses. I första stycket innebär ändringen att SACO får rätt att lämna förslag till en ledamot på arbetstagersidan. I andra stycket innebär ändringen att det tidigare gällande undantaget, att av de sex ersättare som skall utses för TCO-ledamöterna två skall utses av SACO, inte längre skall gälla. I tredje stycket har en språklig ändring gjorts.

7 §

I paragrafen regleras ordförandens behörighet att ensam på arbetsdomstolens vägnar vidta åtgärder. Ändringen innebär i första hand att ordförandens behörighet i detta hänseende blir enhetlig för mål som arbetsdomstolen prövar som första och enda domstol och mål som domstolen prövar som fullföljdsinstans. Ordförandens behörighet utvidgas också i fyra avseenden. Ordföranden får behörighet att avvisa bevisning enligt 35 kap. 7 § rättegångsbalken. Denna regel har tagits in i punkt 4. I punkt 5 har tagits in en regel som anger att ordföranden är behörig att själv avvisa ny omständighet eller nytt bevis enligt 50 kap. 25 § tredje stycket rättegångsbalken. I punkt 6 har förts in en regel som anger att ordföranden är behörig att ensam hänvisa mål till behörig tingsrätt enligt 2 kap. 6 § första stycket. Ordförandens behörighet utvidgas vidare till att även avse att utdöma vite som förelagts part eller någon annan i rättegång. Denna behörighet för ordföranden har utformats i enlighet med *lagrådets* förslag och har intagits som punkt 10 i paragrafen. Det bör påpekas att vissa av de åtgärder som finns angivna i bestämmelsen endast kan förekomma i mål som domstolen prövar som första domstol.

8 §

I paragrafen regleras vilka åtgärder som efter ordförandens uppdrag kan företas av annan lagfaren tjänsteman vid domstolen vilken förordnats därtill av domstolen. Som framgått i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.3) bör sådant förordnande få ges till lagfaren tjänsteman som enligt arbetsdomstolens bedömning vunnit tillräcklig erfarenhet.

Enligt nuvarande bestämmelser kan ordföranden endast delegera sin behörighet att vidta förberedande åtgärder och avskrika mål. Genom en ny bestämmelse, som förts in som ett andra stycke i paragrafen, har denna rätt att delegera till annan lagfaren tjänsteman vid domstolen utsträckts till att avse även förordnande att hänvisa mål till behörig tingsrätt enligt 2 kap. 6 § första stycket, att meddela tredskodom och dom över yrkande som medgivits eller

eftergivits, att stadfästa förlikning samt att utdöma vite som har förelagts part eller någon annan i rättegång.

Prop. 1991/92:84

9 §

I denna paragraf regleras under vilka förutsättningar domstolen skall avgöra mål eller viss i målet uppkommen fråga i plenum och domstolens sammansättning vid sådant sammanträde. I paragrafens andra stycke har undantagsregeln att endast en av de arbetsgivarledamöter som utses på förslag av Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet får delta när domstolen sammanträder i plenum tagits bort. Den behövs inte längre eftersom domstolen genom att SACO fått rätt att föreslå en ledamot fått jämvikt mellan arbetsgivar- och arbetstagersidan. Såväl arbetsgivar- som arbetstagersidan får genom den ändringen sju ledamöter.

4 kap. Rättegången i arbetsdomstolen

3 §

Av skäl som anförts i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.6) bör rättegångsbalkens regler om vad som får läggas till grund för dom eller beslut även tillämpas för rättegången i arbetsdomstolen. På grund härav bör första stycket av bestämmelsen upphävas. I stället blir på grund av arbetstvistlagens hänvisningsregel i 5 kap. 3 § rättegångsbalkens bestämmelser i 17 kap. 2 § och 43 kap. 14 § tillämpliga. På grund av att första stycket upphävs har det också vidtagits en mindre redaktionell ändring i tredje stycket. Dessutom har en språklig ändring gjorts i andra stycket.

8 §

I denna bestämmelse regleras hur talan väcks i arbetsdomstolen och vad en ansökan om stämning skall innehålla samt domstolens inledande handläggning av ett mål sedan en ansökan om stämning inkommit. I paragrafens första stycke finns för närvarande angivet att talan vid arbetsdomstolen väcks genom skriftlig ansökan om stämning. Denna bestämmelse föreslås kvarstå oförändrad. Av skäl som anförts i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.6) bör regeln om vad en ansökan om stämning skall innehålla anpassas till vad som gäller enligt rättegångsbalkens motsvarande bestämmelse i 42 kap. 2 §. I förhållande till arbetstvistlagens nuvarande regel finns i rättegångsbalkens bestämmelse de nyheterna att en ansökan om stämning skall innehålla uppgift om vilken skriftlig bevisning som åberopas samt om den muntliga bevisning som vid tidpunkten för ansökan är känd för kändanden. Kändanden skall därvid lämna uppgift om vilka bevis han åberopar och vad han vill styrka med varje bevis. En ytterligare nyhet i 42 kap. 2 § rättegångsbalken är att kändanden i sin ansökan om stämning bör ange eventuella önskemål om handlägningsform, såsom om svaranden bör föreläggas att avge skriftligt svaromål eller om målet bör sättas ut till muntlig förberedelse. Nyheterna är, med hänsyn till vikten av en effektiv handläggning av inkomna mål, väl lämpade att gälla även för rättegången i arbetsdomstolen. För att

undvika en dubbel reglering bör därför andra stycket i paragrafen upphävas och i stället, genom hänvisningsbestämmelsen i 5 kap. 3 § arbetstvistlagen, rättegångsbalkens bestämmelse i 42 kap. 2 § bli tillämplig även för rättegången i arbetsdomstolen.

I bestämmelsens tredje stycke regleras vad som åligger domstolen om det inte förekommer anledning att avvisa ansökan om stämning. Genom ett tillägg i detta stycke bör arbetsdomstolen få samma möjlighet som numera gäller enligt rättegångsbalkens regler för dispositiva tvistemål att förelägga svaranden att skriftligen avge svaromål vid påföljd av att tredskodom annars kan komma att meddelas mot honom. Vad ett skriftligt svaromål skall innehålla finns angivet i 42 kap. 7 § rättegångsbalken som genom hänvisningen i arbetstvistlagen även gäller för rättegången i arbetsdomstolen. Föreläggande att inkomma med skriftligt svaromål vid påföljd att tredskodom annars kan komma att meddelas mot honom bör ofta kunna användas om kāranden inte angett något annat i sin ansökan om stämning när det är fråga om ett fordringsanspråk. I detta sammanhang skall emellertid påpekas att detta inte innebär någon ändring av de särskilda förutsättningar som gäller enligt 4 kap. 9 § arbetstvistlagen för att arbetsdomstolen skall kunna meddela tredskodom om svaranden inte efterkommer ett föreläggande vid sådan påföljd.

9 §

I denna paragraf regleras arbetsdomstolens fortsatta handläggning sedan stämning utfärdats. I bestämmelsen föreslås vissa ändringar för att anpassa rättegången i arbetsdomstolen till vad som gäller för rättegången vid de allmänna domstolarna. Till följd härav föreslås att vissa av reglerna upphävs för att undvika en dubbelreglering.

I bestämmelsens första stycke finns nu angivet att arbetsdomstolen efter omständigheterna bestämmer i vilken mån förberedelsen skall vara muntlig eller skriftlig. I rättegångsbalkens regler för dispositiva tvistemål är angivet att förberedelse i mål sker vid sammanträde eller genom skriftväxling eller annan handläggning. Med uttrycket "annan handläggning" avses enligt förarbetena till rättegångsbalkens bestämmelse den förberedelseverksamhet som inte äger rum vid sammanträde eller genom skriftväxling utan t.ex. genom att rätten har telefonkontakt med ena parten. I rättegångsbalkens bestämmelse förutsätts att rätten successivt beslutar om de olika åtgärder som behövs under förberedelsen och efter hand avgör vilken form förberedelsen bör ha i varje skede. I rättegångsbalkens bestämmelse finns emellertid dels en presumtion för att svaromålet skall avges skriftligen dels en presumtion för att förberedelsen skall vara muntlig sedan ett skriftligt svaromål kommit in. Denna ordning överensstämmer väl med den praxis som arbetsdomstolen utvecklat för handläggningen av förberedelsen i domstolen. I rättegångsbalken finns vidare angivet att förberedelsen om möjligt skall avslutas vid det första sammanträdet, vilket också överensstämmer med den praxis som förekommer i arbetsdomstolen. Rättegångsbalkens bestämmelse om förberedelse i tvistemål bör därför gälla även för rättegången i arbetsdomstolen. För att undvika en onödig dubbelreglering bör i arbetstvistlagen endast behållas

den inledande och grundläggande regeln om att förberedelse i målet skall äga rum sedan stämning utfärdats. Bestämmelsen som reglerar förfarandet vid förberedelsen bör upphävas.

I paragrafens andra stycke regleras hur part skall kallas till muntlig förberedelse. Detta förfarande finns även reglerat i rättegångsbalken. Rättegångsbalkens bestämmelser avviker från arbetstvistlagens nuvarande bestämmelser i det avscendet att de anger att kallelse till muntlig förberedelse i dispositiva tvistemål alltid skall ske vid påföljd av att tredskodom annars kan komma att meddelas mot honom. Någon motsvarande bestämmelse finns inte i arbetstvistlagen. Något hinder mot att kallelse till muntlig förberedelse i arbetsdomstolen också sker vid sådan påföljd föreligger enligt min mening inte. Att en sådan kallelse skett innebär nämligen att de begränsningar för under vilka förutsättningar tredskodom kan meddelas av arbetsdomstolen ändå är tillämpliga. Detta ställningstagande har domstolen ändå att göra. Enligt min mening bör därför andra stycket av paragrafen upphävas. Det medför att rättegångsbalkens bestämmelser för kallelse till muntlig förberedelse i dispositiva tvistemål blir tillämpliga även för rättegången i arbetsdomstolen. I detta sammanhang bör erinras om att käranden enligt 42 kap. 2 § rättegångsbalken har möjlighet att i sin ansökan om stämning begära att rätten inte utfärdar kallelse till muntlig förberedelse eller föreläggande att inkomma med svaromål vid påföljd att tredskodom annars kan komma att meddelas mot honom. Man kan utgå från att en sådan begäran skulle komma att respekteras av domstolen.

I paragrafens nästa stycke regleras förfarandet vid båda parternas eller ena partens utevaro från muntlig förberedelse. I detta stycke föreslås de ändringar som följer av att svaranden enligt 4 kap. 8 § föreslås kunna föreläggas att skriftligen avge svaromål vid påföljd att tredskodom annars kan komma att meddelas mot honom. I stycket har därför införts en hänvisning till rättegångsbalkens bestämmelse i 44 kap. 7 a § som reglerar förfarandet när part underlåtit att följa ett föreläggande att skriftligen avge svaromål vid sådan påföljd. I denna bestämmelse i rättegångsbalken regleras genom dess andra stycke indirekt när underlåtenhet att avge svaromål skall anses föreligga. I rättegångsbalken har inte angetts något krav på uttryckligt yrkande från käranden för att tredskodom skall kunna meddelas när part trots föreläggande inte inkommit med svaromål. Med hänvisning till bl.a. att käranden, såsom tidigare redovisats, har en möjlighet att i sin ansökan om stämning begära att rätten inte utfärdar föreläggande för svaranden att skriftligen avge svaromål vid sådan påföljd har regeln i rättegångsbalken utformats så att tredskodom alltid får meddelas vid uteblivet skriftligt svaromål, så länge käranden inte uttryckligen motsätter sig att så sker. Genom hänvisningen till rättegångsbalkens bestämmelse i 44 kap. 7 a § blir alltså samma regler tillämpliga för rättegången i arbetsdomstolen. Emellertid följer av bestämmelsens fortsatta lydelse att för rättegången i arbetsdomstolen gäller att om domstolen *med hänsyn till tvistens art eller andra omständigheter i målet anser att tredskodom inte bör meddelas*, handläggningen av målet skall fortsätta eller målet avskrivras. Denna reservation gäller även när part inte inkommit med skriftligt svaromål trots föreläggande vid påföljd att tredskodom annars kan komma att meddelas mot honom. Med hänsyn till att, som tidigare redovi-

sats i specialmotiveringen till denna paragraf, rättegångsbalkens regler för hur kallelse skall utfärdas till muntlig förberedelse även blir tillämpliga för rättegången i arbetsdomstolen bör sista meningen i stycket upphävas för att undvika en onödig dubbelreglering.

Även i paragrafens sista stycke har en ändring gjorts. Bestämmelsen reglerar handläggningen när svaranden vid skriftlig förberedelse inte inkommer med skriftligt svaromål. Med hänsyn till att käranden i ansökan om stämning kan som önskemål ange att svaranden inte skall föreläggas att inkomma med skriftligt svaromål vid påföljd att tredskodom annars kan komma att meddelas mot honom och till att man kan utgå från att en sådan begäran respekteras av domstolen bör bestämmelsen kvarstå. I förtydligande syfte bör det dock tilläggas att bestämmelsen gäller när det inte har meddelats föreläggande om skriftligt svaromål vid sådan påföljd.

10 §

I paragrafen anges i andra och tredje styckena i vilka fall ett mål får avgöras utan huvudförhandling. Enligt de nuvarande bestämmelserna i tredje stycket får avgörande utan huvudförhandling inte ske mot parts bestridande. Ett mål kan emellertid företas till avgörande utan huvudförhandling även mot parts bestridande om synnerliga skäl föreligger. Detta strider mot artikel 6 i den Europeiska konventionen den 4 november 1950 angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Till följd härav föreslås att bestämmelsen i andra stycket ändras så att det i sista meningen anges att ett mål mot parts bestridande – även om synnerliga skäl skulle föreligga – inte kan avgöras utan huvudförhandling. Frågan har behandlats närmare i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.6). Dessutom har vissa språkliga ändringar gjorts i första och andra styckena.

14 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om fullföljda måls beredande för avgörande. Rättegångsbalkens regler om måls beredande kan lämpligen tillämpas även för rättegången i arbetsdomstolen. Bestämmelserna bör därför ändras genom att första och andra styckena upphävs. Därigenom blir i stället rättegångsbalkens regler tillämpliga. Vad gäller mål som fullföljts genom vad gäller därvid enligt 50 kap. 8 § första stycket rättegångsbalken att motparten skall föreläggas inkomma med skriftligt genmål. I de fall klaganden anfört besvär gäller enligt 52 kap. 7 § rättegångsbalken att motparten skall föreläggas att inkomma med skriftlig förklaring om det finns anledning att ändra tingsrättens beslut.

Ändringarna innebär också att bestämmelsen i 50 kap. 8 § andra stycket rättegångsbalken blir direkt tillämplig för rättegången i arbetsdomstolen som fullföljdsinstans. Den bestämmelsen ger överrätt möjlighet att avgöra ett mål utan att utfärda föreläggande om genmål när det är uppenbart att klagandens talan är ogrundad. Detta innebär en kodifiering av gällande praxis i arbetsdomstolen.

I tredje stycket, som reglerar förfarandet när tingsrätt avslagit yrkande om

interimistiskt förordnande eller bifallit ett sådant yrkande, har endast en språklig ändring gjorts.

Prop. 1991/92:84

5.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1949:35) om rätten till arbetstagares uppfinningar

9 §

Enligt denna paragraf – som är ny – skall Stockholms tingsrätt vara behörig domstol i mål som rör tillämpningen av lagens bestämmelser. Tingsrätten skall vid prövningen av sådant mål ha den sammansättning som föreskrivs i patentlagen för prövning av patentmål. Detsamma gäller för hovrätt i det fall talan fullföljs mot tingsrättens dom eller beslut. Genom att i bestämmelsen ange att mål enligt denna lag endast får upptas av Stockholms tingsrätt och med annan sammansättning än vad som anges i rättegångsbalken undantas dessa mål från arbetstvistlagens tillämpningsområde. Detta följer av regeln i 1 kap. 2 § punkt 1 i arbetstvistlagen. Vad avser skälen för att undanta dessa mål från arbetstvistlagens tillämpningsområde hänvisas till den allmänna motiveringen (avsnitt 2.4).

5.3 Förslaget till lag om ändring i jordabalken

12 kap. Hyra

71 §

Av skäl som anförts i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.4) bör inte hyrestvister där hyresvillkoren reglerats i kollektivavtal eller där hyresvillkor i sådant avtal tillämpas för hyresförhållandet omfattas av arbetstvistlagens tillämpningsområde. Sådana hyrestvister bör i stället prövas på samma sätt som gäller för andra hyrestvister. I paragrafen har gjorts de ändringar som följer av att någon särskild ordning inte längre skall gälla för prövning av hyrestvister som grundar sig på hyresvillkor som reglerats genom kollektivavtal.

73 §

I paragrafen har endast gjorts den ändringen att hänsyftningen på arbetsdomstolen har tagits bort. Detta är en följd av den ändrade rättegångsordningen för hyrestvister som grundar sig på hyresvillkor i kollektivavtal.

6 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. anta förslaget till lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister
2. anta förslaget till lag om ändring i lagen (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar
3. anta förslaget till lag om ändring i jordabalken.

7 Beslut

Prop. 1991/92:84

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden lagt fram.

Enligt våra direktiv skall den övergripande målsättningen för översynen av LRAs regler vara att minska ADs befattning med principiellt mindre viktiga mål så att domstolens särskilda sakkunskap tas till vara på ett ändamålsenligt sätt samt att ADs arbete underlättas och förenklas.

Mot bakgrund av resultaten från en omfattande kartläggning av ADs mål, handläggningsformer och avgöranden samt tingsrätternas avgöranden, mål och fullföljdsfrekvensen avseende arbetstvister har vi behandlat frågan om behovet av en reform av rättegångsordningen för arbetstvister i *avsnitt 3*. I denna del behandlar vi också ADs roll som specialdomstol för arbetsmarknadens tvister samt förutsättningarna för att domstolen skall klara sina uppgifter och vilka utgångspunkter lagstiftaren vid utformningen av den arbetsrättsliga lagstiftningen haft beträffande hur AD skall bedriva sin verksamhet. Vi har sodan vi klarlagt förutsättningarna för vårt arbete kunnat konstatera att det är nödvändigt att förbättra ADs arbetssituation. Vi har funnit att detta i första hand bör ske genom att måltillströmningen begränsas. En sådan begränsning bör främst avse domstolens befattning med mål som från arbetsrättslig synpunkt eller av andra skäl är att betrakta som mindre viktiga.

En begränsning av måltillströmningen

Vi har funnit att det finns tre sätt att begränsa tillströmningen av mål till AD. Grupper av mål kan undantas från LRAs tillämpningsområde, rätten till överprövning i AD av mål som fullföljs från tingsrätt kan begränsas och grupper av mål som nu handläggs av AD i första instans kan föras över till prövning av tingsrätt med bibehållen rätt till fullföljd till AD.

Vid övervägande av det första alternativet, som vi avhandlat i *avsnitt 4.2.2*, har vi funnit två grupper av mål vars arbetsrättsliga inslag är av underordnad betydelse, varför prövningen kan ske i annan ordning än enligt LRAs bestämmelser. Detta gäller mål som rör tillämpningen av lagen om rätten till arbetstagares uppfinningar, s.k. uppfinnarmål, och mål om hyresvillkor vilka reglerats i kollektivavtal. I den förstnämnda gruppen av mål är det tekniska inslaget så väsentligt att dessa mål enligt vår uppfattning lämpligare prövas i den ordning som gäller för vissa patentmål vilka nu handläggs i en särskild sammansättning av Stockholms tingsrätt som första domstol. Hyresmålen har vi ansett i stället bör prövas i den ordning som gäller för sådana mål där hyresvillkoren inte reglerats i kollektivavtal. Den begränsning av måltillströmningen som man uppnår härigenom är dock marginell. Den är dock väl motiverad utifrån syftet att från ADs prövning undanta mål som inte behöver domstolens särskilda sakkunskap.

På grund av att en mycket hög fullföljdsfrekvens kan konstateras under de senaste sex åren, över 70 procent, i arbetstvister som avgjorts av tingsrätt, har vi inte funnit det meningsfullt att endast överväga om någon grupp av mål som AD prövar som första domstol i stället kan föras över till prövning av tingsrätt. Först måste övervägas, om någon åtgärd kan vidtas för att begränsa rätten till överprövning i AD. Vi har i *avsnitt 4.2.3* behandlat frågan om en begränsning av rätten till överprövning i AD. I direktiven har i denna

del tagits upp två möjliga sätt. Nämligen antingen att bibehålla det nuvarande tvåinstanssystemet och införa regler om prövningstillstånd vid överklagande av tingsrätternas avgöranden eller att genomföra ett treinstanssystem även på arbetstvistområdet genom att införa hovrätt som fullföljdsinstans mellan tingsrätt och AD och krav på att prövningstillstånd beviljats för en fullständig prövning i AD. Vi har övervägt båda alternativen och funnit att det sistnämnda alternativet i och för sig skulle på ett effektivt sätt minska antalet fullföljda mål som AD skulle få pröva. Ett system med ytterligare en instans skulle emellertid på ett inte acceptabelt sätt förlänga processtiden, vilket inte står i överensstämmelse med att en snabb handläggning varit en viktig förutsättning vid utformningen av de materiella reglerna inom den arbetsrättsliga lagstiftningen. Vi har i stället stannat för att en ordning med ett bibehållande av den nuvarande instansordningen, men med krav på prövningstillstånd för att få en fullständig prövning i AD, är den lämpligaste ordningen. Vi är av den uppfattningen att en sådan ordning om den innefattar vida dispensgrunder, med även rätt till ändringsdispens, uppfyller befogade krav på rättssäkerhet. Med hänsyn till att AD, enligt vad som framkommit vid kartläggning av domstolens avgöranden, fastställer i huvudsak mer än 80 procent av tingsrätternas domslut, bör en ordning med en begränsning av rätten till överprövning få en god effekt på antalet fullföljda mål som AD får pröva fullständigt. Eftersom vi anser att det är en stor fördel om bestämmelserna är konsekventa bör enligt vår uppfattning reglerna om att det fordras prövningstillstånd göras så generella som möjligt och avse alla mål även besvärsmål som fullföljs till domstolen. Ett prövningstillstånd skall avse domen eller beslutet i dess helhet.

Vi har, vilket vi tagit upp i *avsnitt 4.2.4*, sedan vi funnit ett sätt att begränsa rätten till överprövning i AD övervägt om någon grupp av mål som AD handlägger som första domstol i stället kan föras över till prövning i tingsrätt. Vi har vid dessa överväganden tagit hänsyn till att ADs huvudfunktion består i att pröva de tvister där arbetsmarknadens organisationer bedömer det vara av vikt att just få ett avgörande från AD. Vi har därvid som ett led i övervägandena diskuterat olika konkreta förslag med företrädare för de huvudorganisationer som har förslagsrätt vid utseende av ledamöter i AD. Vi har undersökt tre huvudalternativ till ändring av bestämmelserna om ADs behörighet att pröva mål som första domstol.

Vi har övervägt om någon kategori av mål lämpligen kan föras över till prövning i tingsrätt. Den grupp av mål som vi därvid bedömt kunna vara aktuell är anställningsskyddsmålen eftersom andra grupper som också skulle ge effekt, nämligen kollektivavtalstvister och tvister rörande tillämpningen av MBL, är av ett så centralt intresse för arbetsmarknadens organisationer och av så principiellt arbetsrättsligt intresse att en reform avseende dessa mål är otänkbar. Vid en närmare analys och efter diskussioner med organisationernas ledamöter har vi emellertid kunnat konstatera att tvister rörande arbetstagares anställning eller rörande skadestånd som grundas på ett påstående att en uppsägning eller ett avskedande vilat på felaktig grund anses ofta mycket betydelsefulla, oavsett om det kan sägas att målet rymmer någon prejudikatfråga. För organisationerna och deras medlemmar ter det sig närmast som en självklar sak att en anställningsskyddstvist som inte kunnat lö-

sas genom förhandlingar skall kunna hänskjutas direkt till AD. Vi delar organisationernas uppfattning att man inte bör särbehandla anställningskyddsmål. En sådan lösning har vi således inte funnit vara lämplig.

Vi har även övervägt att begränsa ADs behörighet som första domstol genom att ändra reglerna för partsställningen på så sätt att man undantar mål där enskild arbetsgivare – undantaget staten och kommunerna – är kärke eller svarande. En sådan reform skulle emellertid få till följd att tingsrätten kunde få mål att pröva där det blir fråga om att tolka en kollektivavtalsbestämmelse. Även mål som gäller förhandlingsvägran eller föreningsrättskränkning skulle vid en sådan reform kunna komma under tingsrätts prövning. Vi har inte funnit det acceptabelt att ändra ADs behörighetsregler på ett sätt som kan medföra att från ADs prövning som första domstol undantas tvister som är av den karaktären att det är av vikt att AD direkt får avgöra tvisten.

Som ett tredje alternativ har vi övervägt att låta AD själv avgöra om en tvist skall prövas av AD som första domstol eller hänvisas till tingsrätt. AD skulle om man bedömde att en tvist saknade principiellt intresse från arbetsrättslig eller annan synpunkt överlämna målet till tingsrätt för prövning. Vid en genomgång av ett antal inkomna mål under 1987, varvid vi försökt uppskatta hur många mål som kunde tänkas överlämnas till tingsrätt, har vi emellertid kunnat konstatera att effekten av en sådan reform inte kan antas bli särskilt stor. Om man även beaktar att prövningen av om tvisten skall överlämnas också kräver resurser, är detta alternativet inte effektivt ur aspekten att begränsa ADs arbetsbörda.

Vi har således inte funnit någon ordning som effektivt skulle begränsa ADs prövning av tvister som första domstol och samtidigt bibehålla ett system där arbetsmarknadens organisationer har rätt att få de tvister prövade i AD som första domstol där organisationerna bedömer en sådan prövning som väsentlig.

Vi har även, vilket vi tagit upp i *avsnitt 4.2.5*, övervägt om vissa besvärsmål, som är utan arbetsrättsligt inslag, kan föras över till prövning i allmän domstol. Vi har därvid funnit att en klart avgränsbar grupp av besvärsmål gäller överprövning av tingsrätts beslut rörande interimistiskt förordnande inom ramen för den arbetsrättsliga lagstiftningen. Dessa mål har ett klart arbetsrättsligt inslag. För andra besvärsmål i AD är det emellertid i allmänhet så att prövningen inte alls rör någon arbetsrättslig fråga eller att bedömningar med arbetsrättsligt inslag är av underordnad betydelse. Enligt vår mening är överinstanserna inom det allmänna domstolväsendet generellt sett bättre lämpade att pröva dessa besvärsmål. Prövningen av dessa besvärsmål bör därför flyttas över till de allmänna domstolarna. Till AD bör endast part kunna fullfölja talan mot beslut angående arbetsrättsliga interimistiska förordnanden. Härigenom begränsar man tillströmningen av besvärsmål till AD med omkring 70 procent.

Som en ytterligare åtgärd för att minska ADs arbetsbörda har vi, vilket behandlas i *avsnitt 4.3*, övervägt om ADs arbete kan förenklas. Vi har därvid föreslagit att ordförandens behörighet att vidta åtgärder på domstolens vägnar bör utvidgas i några hänseenden. Ordföranden bör själv kunna avgöra vissa bevisfrågor, kunna hänvisa mål till tingsrätt när förutsättningar härför

föreligger enligt LRAs bestämmelser och utdöma vite när kallelse vid sådan påföljd utfärdats. Vi har även övervägt om ADs möjligheter att sammanträda i dess mindre sammansättning med tre ledamöter, ordföranden och en ledamot från vardera arbetsgivar- och arbetstagersidan, kan utvidgas men stannat för att en sådan reform inte skulle tillgodose befogade rättssäkerhetskrav när det är fråga om en rättegångsordning där part i vissa tvister endast har tillgång till en rättegång. Vi har vidare ansett att en sådan reform, med hänsyn till vårt förslag om en begränsning av rätten till överprövning i AD, inte skulle bli nämnvärt effektiv på grund av att flertalet mål som skulle vara lämpade för en sådan prövning härigenom inte kommer att prövas fullständigt av domstolen. Vi har således inte funnit skäl att utvidga ADs domförhet i tresammansättning.

En förstärkning av AD

Vi har inte med säkerhet kunnat beräkna utfallet av de åtgärder, som vi nu redovisat. Dessa berör emellertid i huvudsak endast de mål som AD prövar som fullföljdsinstans, vilka endast utgör omkring 30 procent av det totala antalet mål, och som dessutom är de mål som är minst arbetskrävande. Vi har därför uppskattat att dessa reformer ger en arbetsbesparing av omkring 10 procent. Denna arbetsbesparing har vi bedömt vara otillräcklig, varför AD, vilket vi behandlar i *avsnitt 4.4*, enligt vår uppfattning även måste förstärkas. Det är emellertid om man skall förstärka AD av vikt att domstolen inte utvidgas så att man riskerar att det uppstår svårigheter med att upprätthålla en enhetlig rättstillämpning eller att rekrytera framstående ledamöter. Samtidigt är det önskvärt, på grund av de i dag mer differentierade måltyperna och den praxis som utvecklats inom skilda rättsområden, att AD i större utsträckning kan anpassa sin sammansättning efter målens tyngd och principiella betydelse än vad nuvarande sammansättningsregler ger utrymme för.

Vi har därvid övervägt olika alternativ till att förstärka AD men stannat för att en utvidgning av domstolen med en fjärde ordförande i kombination med delvis ändrade sammansättningsregler för domstolen är det sätt som bäst uppfyller de förutsättningar som vi uppställt för en förstärkning av AD. AD bör enligt vår uppfattning tillföras en fjärde ordförande samtidigt som sammansättningsreglerna ändras på följande sätt. Domstolens sju sammansättning ges, för mål som är av principiellt intresse på arbetsrättens område eller som annars är av stor betydelse för arbetsmarknadens parter, en ändrad sammansättning. I dessa mål skall i domstolen, utöver den ordförande som har målet på sin rotel, ingå någon av de tre andra ordförandena som då ersätter den ledamot med särskild insikt i förhållandena på arbetsmarknaden. I denna sammansättning skall den av de två ordförandena vars mål är uppe till prövning upprätthålla ordförandeskapet vid huvudförhandlingen, varigenom man bibehåller ordförandenas i alla avseenden lika ställning i den dömande verksamheten. Genom denna förstärkning av AD ökar domstolens kapacitet att sköta de förberedande åtgärderna vid måls handläggning och att avgöra mål i ADs normala sju sammansättning och tresammansättning. Samtidigt höjer man ADs kompetens vid prövningen av principiellt eller i

annat avseende viktiga mål och får även en garanti för kontinuitet och en enhetlig rättstillämpning vid prövningen av dessa tvister.

Prop. 1991/92:84
Bilaga 1

Övriga frågor

Vi har även övervägt om ADs behörighet kan utvidgas till att avse att överpröva beslut i lönegarantiärenden, vilket vi behandlat i *avsnitt 4.5*. Med hänsyn till ADs förhållandevis lilla organisation och att vi bedömer det som att det skulle bli fråga om ett mycket stort antal mål i förhållande till domstolens kapacitet har vi ansett att det saknas utrymme för en sådan ordning.

Vi har även gjort en teknisk översyn av LRA, som behandlas i *avsnitt 4.6*. Denna översyn har gjorts främst mot bakgrund av de relativt omfattande ändringar som skett av RBs regler för rättegången i dispositiva tvistemål. Vi har därvid utifrån de nyheter som införts i RB delvis anpassat rättegången i AD efter dessa nya regler.

Vi har även sett över de bestämmelser som reglerar ADs handläggning av interimistiska yrkanden vid tvist om fredsplikt. Vi har vid dessa överväganden funnit att reglerna i MBL och LOA i detta avseende bör göras enhetliga så att även interimistiskt beslut i fråga om stridsåtgärds tillåtlighet kan meddelas enligt LOAs regler.

1. Arbetsdomstolen
2. Bostadsdomstolen
3. Domstolsverket
4. Statens arbetsgivarverk
5. Svea hovrätt
6. Hovrätten för övre Norrland
7. Stockholms tingsrätt
8. Göteborgs tingsrätt
9. Gävle tingsrätt
10. Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet
11. Riksdagens ombudsmän
12. Svenska kommunförbundet
13. Landstingsförbundet
14. Svenska arbetsgivareföreningen
15. Arbetsgivareföreningen SFO
16. Kooperationens förhandlingsorganisation
17. Landsorganisationen i Sverige
18. Tjänstemännens centralorganisation
19. Centralorganisationen SACO/SR
20. Sveriges advokatsamfund
21. Hyresgästernas riksförbund
22. Sveriges Fastighetsägareförbund
23. Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar (SNAU)

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i
arbetstvister

Prop. 1991/92:84
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 1 §, 3 § och 9 § lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

1 §²

Arbetsdomstolen består av högst tre ordförande, högst tre vice ordförande samt *sexton* andra ledamöter.

Ledamot skall vara svensk medborgare och får ej vara omyndig eller i konkursstillstånd. Innan ledamot tar säte i arbetsdomstolen, skall han ha ävlagt domared.

För annan ledamot än ordförande skall finnas högst tre ersättare. Vad i denna lag sägs om ledamot gäller även ersättare, om ej annat särskilt anges.

Ledamöter och ersättare förordnas av regeringen för tre år.

3 §³

Av övriga *tretton* ledamöter utses fyra efter förslag av Svenska arbetsgivareföreningen, en efter förslag av Svenska kommunförbundet, en efter förslag av Landstingsförbundet, en såsom representant för staten som arbetsgivare, fyra efter förslag av Landsorganisationen i Sverige, två efter förslag av Tjänstemännens centralorganisation.

Av övriga *fyrtion* ledamöter utses fyra efter förslag av Svenska arbetsgivareföreningen, en efter förslag av Svenska kommunförbundet, en efter förslag av Landstingsförbundet, en såsom representant för staten som arbetsgivare, fyra efter förslag av Landsorganisationen i Sverige, två efter förslag av Tjänstemännens centralorganisation *och en efter förslag av Centralorganisationen SACO/SR.*

Vad i första stycket sägs om utseende av ledamot äger motsvarande tillämpning på utseende av ersättare för sådan ledamot.

Av ersättarna för de ledamöter som utses efter förslag av Tjänstemännens centralorganisation skall dock två utses efter förslag av Centralorganisationen SACO/SR.

Förslag till ledamöter och ersättare skall upptaga minst dubbelt så många personer som de som skall utses med ledning av förslaget. Har sådant förslag ej avgetts, förordnar regeringen ändå ledamöter och ersättare till föreskrivet antal.

9 §⁴

Finncr arbetsdomstolen vid överläggning till dom eller beslut den rådande meningen avvika från rättsgrundsats eller lagtolkning som den senast antagit, kan domstolen i den sammansättning som föreskrives i 6 § första stycket förordna att målet eller viss i målet uppkommen rättsfråga skall avgöras av domstolen i dess helhet.

¹ Lagen omtryckt 1977:540.

² Senaste lydelse 1975:1294.

³ Senaste lydelse 1976:581.

⁴ Senaste lydelse 1977:530.

Nuvarande lydelse

När mål eller viss däri uppkommen fråga avgöres av arbetsdomstolen i dess helhet, skall alla ledamöter eller ersättare för dem *deltaga* i avgörandet. *Av de ledamöter eller ersättare som har utsetts efter förslag av Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet deltagar dock endast en.*

Avgörande som avses i andra stycket kan fattas utan huvudförhandling.

Föreslagen lydelse

När mål eller viss däri uppkommen fråga avgörs av arbetsdomstolen i dess helhet, skall alla ledamöter eller ersättare för dem *delta* i avgörandet.

Prop. 1991/92:84

Bilaga 3

Förslag till
Förordning om ändring i förordningen (1974:589) med
instruktion för arbetsdomstolen

utfärdad den

Regeringen föreskriver att 6-7 §§ förordningen (1974:589) med instruktion för arbetsdomstolen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §¹

När arbetsdomstolen sammanträder med två ledamöter för vardera arbetsgivarsidan och arbetstagsidansidan skall i mål, som är av allmän betydelse för förhållandena på arbetsmarknaden, *deltaga* en ledamot som utsetts efter förslag av Svenska arbetsgivareföreningen, en ledamot som utsetts efter förslag av Svenska kommunförbundet eller Landstingsförbundet eller representerar staten som arbetsgivare, en ledamot som utsetts efter förslag av Landsorganisationen i Sverige och en ledamot som utsetts efter förslag av Tjänstemännens centralorganisation.

När arbetsdomstolen sammanträder med två ledamöter för vardera arbetsgivarsidan och arbetstagsidansidan skall i mål, som är av allmän betydelse för förhållandena på arbetsmarknaden, *delta* en ledamot som utsetts efter förslag av Svenska arbetsgivareföreningen, en ledamot som utsetts efter förslag av Svenska kommunförbundet eller Landstingsförbundet eller representerar staten som arbetsgivare, en ledamot som utsetts efter förslag av Landsorganisationen i Sverige och en ledamot som utsetts efter förslag av Tjänstemännens centralorganisation *eller Centralorganisationen SACO/SR*.

Vid huvudförhandling i mål som huvudsakligen har betydelse endast för visst förhandlingsområde eller när arbetsdomstolen sammanträder med endast en ledamot för vardera arbetsgivarsidan och arbetstagsidansidan deltar av sådana ledamöter de som utsetts efter förslag av organisationer vars förhandlingsområde tvisten huvudsakligen rör.

7 §²

Av ledamot hindrad att tjänstgöra i visst mål skall, vid tillämpning av 3 kap. 4 § andra stycket lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister, normalt annan ledamot kallas att tjänstgöra eller, om även denne har förhinder, ersättare i den ordning som de blivit förordnade. *Därvid skall en av de ersättare som utsetts efter förslag av Centralorganisationen SACO/SR utgöra förste ersättare för de ledamöter som utsetts efter förslag av Tjänstemännens centralorganisation.*

Är ledamot hindrad att tjänstgöra i visst mål skall, vid tillämpning av 3 kap. 4 § andra stycket lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister, normalt annan ledamot kallas att tjänstgöra eller, om även denne har förhinder, ersättare i den ordning som de blivit förordnade.

Om ledamot till följd av 3 kap. 6 § lagen om rättegången i arbetstvister

¹ Senaste lydelse 1977:568.

² Senaste lydelse 1977:568.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop. 1991/92:84

Bilaga 3

har att avträda från huvudförhandling i visst mål skall iakttagas att den som förordnats till ledamot tjänstgör framför ersättare och att tjänstgöringen i övrigt bestämmes enligt den ordning som förordnande skett.

1. Arbetsdomstolen
2. Svea hovrätt
3. Svenska kommunförbundet
4. Landstingsförbundet
5. Svenska arbetsgivareföreningen
6. Kooperationens förhandlingsorganisation
7. Arbetsgivarföreningen SFO
8. Sveriges Kooperativa och Allmännyttiga Bostadsföretags Förhandlings-
organisation
9. Landsorganisationen i Sverige
10. Tjänstemännens Centralorganisation
11. Sveriges Akademikers Centralorganisation
12. Sveriges arbetares centralorganisation
13. Sveriges advokatsamfund

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 1 och 3 §§, 3 kap. 1, 3, 7, 8 och 9 §§ samt 4 kap. 3, 8–10 och 14 §§ lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §

Arbetsdomstolen skall som första domstol *upptaga* och avgöra tvist som *väckes* av arbetsgivar- eller arbetstagarorganisation eller av arbetsgivare som själv slutit kollektivavtal, om målet gäller

1. tvist om kollektivavtal eller annan arbetstvist som avses i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet,

2. arbetstvist i övrigt under förutsättning att kollektivavtal gäller mellan parterna eller att enskild arbetstagarare som *berörs* av tvisten *sysselsätts* i arbete som avses med kollektivavtal vilket arbetsgivaren är bunden av.

Arbetsdomstolen är behörig domstol enligt första stycket även när kollektivavtal tillfälligt *icke* gäller.

Gemensamt med arbetstvist enligt första eller andra stycket får handläggas även annan arbetstvist mellan samma eller olika parter, om domstolen med hänsyn till utredningen och övriga omständigheter finner sådan handläggning lämplig. När *skäl därtill föreligger*, kan domstolen åter särskilja målen.

Arbetsdomstolen skall som första domstol *uppta* och avgöra tvist som *väcks* av arbetsgivar- eller arbetstagarorganisation eller av arbetsgivare som själv slutit kollektivavtal, om målet gäller

1. tvist om kollektivavtal eller annan arbetstvist som avses i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet,

2. arbetstvist i övrigt under förutsättning att kollektivavtal gäller mellan parterna eller att enskild arbetstagarare som *beröres* av tvisten *sysselsättes* i arbete som avses med kollektivavtal vilket arbetsgivaren är bunden av.

Arbetsdomstolen är behörig domstol enligt första stycket även när kollektivavtal tillfälligt *inte* gäller.

Gemensamt med arbetstvist enligt första eller andra stycket får handläggas även annan arbetstvist mellan samma eller olika parter, om domstolen med hänsyn till utredningen och övriga omständigheter finner sådan handläggning lämplig. När *det föreligger skäl*, kan domstolen åter särskilja målen.

Arbetsdomstolen är alltid behörig att som första domstol uppta och avgöra tvist om stridsåtgärd.

3 §²

Arbetsdomstolen är överrätt i mål som enligt 2 § upptagits vid tingsrätt och därifrån *fullföljes*.

Att i arbetsdomstolen talan i visst fall kan föras mot beslut, som meddelats av annan myndighet än tings-

Arbetsdomstolen är överrätt i mål som enligt 2 § upptagits vid tingsrätt och därifrån *fullföljs*.

Att i arbetsdomstolen talan i visst fall kan föras mot beslut, som meddelats av annan myndighet än tings-

¹ Lagen omtryckt 1977:530.

² Senaste lydelse 1988:1456.

rätt, föreskrivs i 12 kap. 70 och 71 §§ jordabalken och i lagen (1969:93) om begränsning av samhällsstöd vid arbetskonflikt.

rätt, föreskrivs i lagen (1969:93) om begränsning av samhällsstöd vid arbetskonflikt.

Arbetsdomstolen prövar besvär över domvilla i fråga om tingsrätts avgörande i mål som avses i 2 § och i fråga om de avgöranden av annan myndighet som avses i andra stycket. Frågor om resning och återställande av försutten tid beträffande sådana avgöranden prövas av högsta domstolen.

3 kap.

1 §³

Arbetsdomstolen består av högst tre ordförande, högst fyra vice ordförande samt *sexton* andra ledamöter.

Arbetsdomstolen består av högst tre ordförande, högst fyra vice ordförande samt *sjutton* andra ledamöter.

Ledamot skall vara svensk medborgare och får ej vara underårig eller i konkurstillstånd eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken. Innan ledamot tar säte i arbetsdomstolen, skall han ha avlagt domared.

För annan ledamot än ordförande skall finnas högst tre ersättare. Vad i denna lag sägs om ledamot gäller även ersättare, om ej annat särskilt anges.

Ledamöter och ersättare förordnas av regeringen för tre år.

3 §

Av övriga *tretton* ledamöter utses fyra efter förslag av Svenska arbetsgivareföreningen, en efter förslag av Svenska kommunförbundet, en efter förslag av Landstingsförbundet, en såsom representant för staten som arbetsgivare, fyra efter förslag av Landsorganisationen i Sverige, två efter förslag av Tjänstemännens Centralorganisation.

Av övriga *fjorton* ledamöter utses fyra efter förslag av Svenska arbetsgivareföreningen, en efter förslag av Svenska kommunförbundet, en efter förslag av Landstingsförbundet, en såsom representant för staten som arbetsgivare, fyra efter förslag av Landsorganisationen i Sverige, två efter förslag av Tjänstemännens centralorganisation och *en efter förslag av Sveriges Akademikers Centralorganisation.*

Vad i första stycket sägs om utseende av ledamot äger motsvarande tillämpning på utseende av ersättare för sådan ledamot. *Av ersättarna för de ledamöter som utses efter förslag av Tjänstemännens centralorganisation skall dock två utses efter förslag av Centralorganisationen SACO/SR.*

Vad som i första stycket sägs om utseende av ledamot äger motsvarande tillämpning på utseende av ersättare för sådan ledamot.

Förslag till ledamöter och ersättare skall *upptaga* minst dubbelt så många personer som de som skall utses med ledning av förslaget. Har sådant förslag ej avgetts, förordnar regeringen ändå ledamöter och ersättare till föreskrivet antal.

Förslag till ledamöter och ersättare skall *uppta* minst dubbelt så många personer som de som skall utses med ledning av förslaget. Har sådant förslag ej avgetts, förordnar regeringen ändå ledamöter och ersättare till föreskrivet antal.

³ Senaste lydelse 1988:1289.

Ordförande får ensam på arbetsdomstolens vägnar *företaga* förberedande åtgärd samt meddela beslut om avskrivning av mål.

7 §⁴

Ordförande får ensam på arbetsdomstolens vägnar *företa* förberedande åtgärder samt

1. meddela beslut om avskrivning,
2. pröva yrkande om kvarstad,
3. meddela beslut om avvisande av mål, om det är uppenbart att rättegångshinder föreligger,
4. *avvisa bevisning enligt 35 kap. 7 § rättegångsbalken,*
5. *avvisa ny omständighet eller nytt bevis enligt 50 kap. 25 § tredje stycket rättegångsbalken,*
6. *hänvisa mål till behörig tingsrätt enligt 2 kap. 6 § första stycket,*
7. meddela tredsdom,
8. meddela dom över yrkande som har medgivits eller eftergivits,
9. stadfästa förlikning,
10. *utdöma vite som har förelagts part eller vittne i rättegång.*

Under förberedelse som avses i 4 kap. 9 § får ordföranden även

1. pröva yrkande om kvarstad,
2. meddela beslut om avvisande av mål, om det är uppenbart att rättegångshinder föreligger,
3. meddela tredsdom,
4. meddela dom över yrkande som har medgivits eller eftergivits,
5. stadfästa förlikning.

8 §

Handläggning som avses i 7 § första stycket kan enligt ordförandes uppdrag också ombesörjas av annan lagfaren tjänsteman vid domstolen, vilken förordnats därtill av domstolen.

Förberedande åtgärder och sådan handläggning som avses i 7 § 1 kan enligt ordförandes uppdrag också utföras av annan lagfaren tjänsteman vid domstolen, vilken förordnats därtill av domstolen.

Därutöver kan även handläggning som avses i 7 § 6-10 enligt ordförandes uppdrag utföras av sådan annan lagfaren tjänsteman vid domstolen, som efter att ha vunnit tillräcklig erfarenhet förordnats därtill av domstolen.

9 §

Finner arbetsdomstolen vid överläggning till dom eller beslut den rådande meningen avvika från rättsgrundsats eller lagtolkning som den senast antagit, kan domstolen i den sammansättning som föreskrives i 6 § första stycket

⁴ Senaste lydelse 1981:831.

förordna att målet eller viss i målet uppkommen rättsfråga skall avgöras av domstolen i dess helhet.

När mål eller viss däri uppkommen fråga avgöres av arbetsdomstolen i dess helhet, skall alla ledamöter eller ersättare för dem deltaga i avgörandet. *Av de ledamöter eller ersättare som har utsetts efter förslag av Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet deltagar dock endast en.*

Avgörande som avses i andra stycket kan fattas utan huvudförhandling.

4 kap.

3 §

Dom får grundas endast på vad som förekommit vid huvudförhandling inför arbetsdomstolen och vad handlingarna i målet innehåller. Avgöres mål utan huvudförhandling, grundas domen på vad handlingarna innehåller och vad som eljest har förekommit i målet.

Dom skall meddelas så snart det kan ske. Den skall underskrivas av dem som deltagit i avgörandet. *Avskrift* av domen skall utsändas till parterna samma dag som domen meddelas.

Vad som i första och andra styckena föreskrivits om dom *äger motsvarande tillämpning* på slutligt beslut.

När mål eller viss däri uppkommen fråga avgöres av arbetsdomstolen i dess helhet, skall alla ledamöter eller ersättare för dem delta i avgörandet.

Dom skall meddelas så snart det kan ske. Den skall underskrivas av dem som deltagit i avgörandet. *Kopia* av domen skall utsändas till parterna samma dag som domen meddelas.

Vad som i första stycket föreskrivits om dom *gäller också* slutligt beslut.

8 §

Den som vill väcka talan vid arbetsdomstolen skall hos domstolen göra skriftlig ansökan om stämning på motparten.

I stämmingsansökan skall käranden uppge vad han yrkar samt de omständigheter som han åberopar till stöd för yrkandet. Käranden skall även uppge de skriftliga bevis som han åberopar. Av ansökan skall framgå de omständigheter som gör domstolen behörig. Ansökan bör åtföljas av de skriftliga bevis som käranden innehar. Ansökan skall vara undertecknad av käranden eller hans ombud.

Förekommer ej anledning att avvisa ansökan, skall domstolen utfärda stämning på svaranden att svara på käromålet.

Förekommer *inte* anledning att avvisa ansökan, skall domstolen utfärda stämning på svaranden att svara på käromålet. *Svaranden får*

föreläggas att skriftligen avge svaromål enligt 42 kap. 7 § rättegångsbalken vid påföljd att tredskodom annars kan komma att meddelas mot honom.

9§

Utfärdas stämning, skall förberedelse i målet äga rum. *Arbetsdomstolen bestämmer efter omständigheterna, i vilken mån förberedelsen skall vara muntlig eller skriftlig.*

Till muntlig förberedelse skall part och ställföreträdare för part kallas att infinna sig personligen, om det kan antagas att förberedelsen därigenom främjas. Skall personlig inställelse ske, kan domstolen förelägga vite.

Uteblir båda parterna eller en av dem från sammanträde för muntlig förberedelse gäller vad som föreskrives i 44 kap. 1 och 2 §§ rättegångsbalken. Finner domstolen med hänsyn till tvistens art eller andra omständigheter i målet att yrkande om tredskodom *ej* bör bifallas, skall domstolen *på* den tillstädeskomne *partens* yrkande i stället vidtaga åtgärder för fortsatt förberedelse, om detta kan antagas vara till gagn för utredningen, eller utsätta målet till huvudförhandling. *Framställs ej* sådant yrkande av parten, skall målet avskrivras. *Erinran om att målet kan avgöras genom tredskodom skall intagas i kallelsen till sammanträdet, om domstolen finner att sådan påföljd för utevaro kan komma i fråga.*

Underlåter svaranden vid skriftlig förberedelse att *inkomma* med svaromål, *utsättes* målet till huvudförhandling, om *icke* fortsatt förberedelse kan antagas vara till gagn för målets utredning.

10§

Sedan förberedelsen avslutats, skall arbetsdomstolen *företaga* målet till avgörande så snart det kan ske.

Mål avgöres efter huvudförhand-

Utfärdas stämning, skall förberedelse i målet äga rum.

Uteblir båda parterna eller en av dem från sammanträde för muntlig förberedelse eller underlåter svaranden att följa föreläggande att skriftligen avge svaromål vid påföljd att tredskodom annars kan komma att meddelas mot honom gäller vad som föreskrivs i 44 kap. 1, 2 och 7 a §§ rättegångsbalken. Finner domstolen med hänsyn till tvistens art eller andra omständigheter i målet att yrkande om tredskodom *inte* bör meddelas, skall domstolen *om den andre parten yrkar det* i stället vidta åtgärder för fortsatt förberedelse, om detta kan antas vara till gagn för utredningen, eller sätta ut målet till huvudförhandling. *Framställs inte* sådant yrkande av parten, skall målet avskrivras.

Underlåter svaranden vid skriftlig förberedelse att *komma in* med svaromål, *och har inte föreläggande som avses i andra stycket meddelats honom, sätts* målet ut till huvudförhandling, om *inte* fortsatt förberedelse kan antas vara till gagn för målets utredning.

Sedan förberedelsen avslutats, skall arbetsdomstolen *företä* målet till avgörande så snart det kan ske.

Mål avgöres efter huvudförhand-

ling. Domstolen får dock avskriva eller avvisa mål, meddela tredskodom och dom över yrkande, som medgivits eller eftergivits, samt stadfästa förlikning utan att hålla huvudförhandling.

Domstolen får även i annat fall än som avses i andra stycket *företaga* mål till avgörande utan huvudförhandling, om part begär det och domstolen med hänsyn till tvistens art och övriga omständigheter finner det lämpligt. Mot parts bestridande får mål dock *icke utan synnerliga skäl* avgöras i denna ordning.

ling. Domstolen får dock avskriva eller avvisa mål, meddela tredskodom och dom över yrkande, som medgivits eller eftergivits, samt stadfästa förlikning utan att hålla huvudförhandling.

Domstolen får även i annat fall än som avses i andra stycket *företa* mål till avgörande utan huvudförhandling, om part begär det och domstolen med hänsyn till tvistens art och övriga omständigheter finner det lämpligt. Mot parts bestridande får mål dock *inte* avgöras i denna ordning.

14 §

Avvisas ej den fullföljda talan, förordnar arbetsdomstolen om de åtgärder som behövs för målets beredande.

I mål som fullföljes genom vad skall skall vadesvaranden föreläggas att inkomma med skriftligt genmäle. I mål som fullföljes genom besvär skall motparten, om anledning finns att höra honom över besvären, föreläggas att inkomma med skriftlig förklaring. Utan att motparten lämnats tillfälle att förklara sig får ändring ej göras i tingsrättens beslut, såvitt angår hans rätt.

Har tingsrätten avslagit yrkande om förordnande för tiden intill dess lagakraftätagande dom eller beslut föreligger i målet, kan arbetsdomstolen omedelbart meddela sådant förordnande att gälla till dess annorlunda förordnas. Har tingsrätten bifallit yrkande som nu sagts, kan arbetsdomstolen omedelbart förordna att tingsrättens förordnande *ej* längre skall gälla.

Har tingsrätten avslagit yrkande om förordnande för tiden intill dess lagakraftätagande dom eller beslut föreligger i målet, kan arbetsdomstolen omedelbart meddela sådant förordnande att gälla till dess annorlunda förordnas. Har tingsrätten bifallit yrkande som nu sagts, kan arbetsdomstolen omedelbart förordna att tingsrättens förordnande *inte* längre skall gälla.

Denna lag träder i kraft, i fråga om 3 kap. 1, 3 och 9 §§ den 1 juli 1992, och i övrigt den 1 april 1992.

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1949:345) om rätten till
arbetstagares uppfinningar

Prop. 1991/92:84
Bilaga 5

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar skall införas en ny paragraf, 9 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

I mål om tillämpningen av denna lag är Stockholms tingsrätt behörig domstol. Vid prövningen av sådant mål skall tingsrätten och hovrätt ha den sammansättning som anges i 66 och 67 §§ patentlagen (1967:837).

Denna lag träder i kraft den 1 april 1992. Mål som före ikraftträdandet kommit in till arbetsdomstolen men ännu inte avgjorts handläggs enligt äldre föreskrifter.

Förslag till
Lag om ändring i jordabalken

Prop. 1991/92:84
Bilaga 5

Häri genom föreskrivs i fråga om jordabalken¹
dels att 12 kap. 72 § skall upphöra att gälla,
dels att 12 kap. 71 och 73 §§ skall ha följande lydelse.

Föreslagen lydelse

Nuvarande lydelse

12 kap.

71 §²

Hyrestvister som inte enligt 69 § skall prövas av hyresnämnden skall tas upp av den fastighetsdomstol inom vars område fastigheten är belägen. Rör tvisten kollektivavtal eller tillämpning av ett sådant avtal i fall som avses i 67 § andra stycket skall den dock tas upp av arbetsdomstolen eller en tingsrätt enligt vad som föreskrivs i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister.

Om laga domstol i tvister med anledning av tillfällig upplåtelse av hus eller del av hus för uppställning av fordon finns bestämmelse i 10 kap. 10 § rättegångsbalken. Beträffande laga domstol i hyrestvister som skall prövas enligt lagsökningslagen (1946:808) eller handräkningslagen (1981:847) finns bestämmelser i dessa lagar.

Ett överklagande som avses i 70 § tas upp av arbetsdomstolen, om saken rör kollektivavtal eller tillämpning av ett sådant avtal i fall som avses i 67 § andra stycket, och i annat fall av bostadsdomstolen. Besvärshandlingen skall ges in till hyresnämnden.

Hyrestvister som inte enligt 69 § skall prövas av hyresnämnden skall tas upp av den fastighetsdomstol inom vars område fastigheten är belägen.

Ett överklagande som avses i 70 § tas upp av bostadsdomstolen. Besvärshandlingen skall ges in till hyresnämnden.

73 §³

I hyrestvister som avses i 49, 54 eller 55 b § och i mål om åtgärdsföreläggande enligt 16 § andra stycket eller om utdömande av vite enligt 62 § skall vardera parten svara för sin rättegångskostnad i bostadsdomstolen eller arbetsdomstolen, om inte annat följer av 18 kap. 6 § rättegångsbalken.

I hyrestvister som avses i 49, 54 eller 55 b § och i mål om åtgärdsföreläggande enligt 16 § andra stycket eller om utdömande av vite enligt 62 § skall vardera parten svara för sin rättegångskostnad i bostadsdomstolen, om inte annat följer av 18 kap. 6 § rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1992. Mål som före ikraftträdandet kommit in till arbetsdomstolen men ännu inte avgjorts handläggs enligt äldre föreskrifter.

¹ 12 kap. omtryckt 1984:694.

² Senaste lydelse 1987:242.

³ Senaste lydelse 1988:408.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1991-12-12

Närvarande: justitierådet Bengt Rydin, regeringsrådet Stig von Bahr, justitierådet Inger Nyström.

Enligt protokoll vid regerings-sammanträde den 5 december 1991 har regeringen på hemställan av statsrådet Hörnlund beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister,
2. lag om ändring i lagen (1949:345) om rätten till arbetstagaras uppfinningar och
3. lag om ändring i jordabalken.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Lars Johan Eklund.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister

3 kap.

7§

Enligt punkt 10 i den föreslagna lydelsen får en ordförande ensam på arbetsdomstolens vägnar utdöma vite som har förelagts part eller vittne i rättegång. Mot en sådan utvidgning av ordförandens behörighet finns i och för sig inget att invända. Vite kan emellertid i rättegång föreläggas även andra än parter och vittnen. Sålunda kan vite föreläggas den som skall förete skriftligt bevis (38 kap. 5 § rättegångsbalken) eller tillhandahålla föremål för syn (39 kap. 5 §) eller den som är sakkunnig (40 kap. 12 och 14 §§). Även om sådana fall är mindre vanliga bör de också omfattas av ordförandens behörighet att utdöma vite.

I enlighet med det anförda föreslår lagrådet att punkt 10 i förevarande paragraf ges denna lydelse: "utdöma vite som har förelagts part eller någon annan i rättegång."

Lagrådet vill samtidigt erinra om att grundläggande bestämmelser om utdömning av vite finns i lagen (1985:206) om viten.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan crinran.